

A historical map of the Voorst region, showing the IJssel river and various villages like Hattem, Heteren, and Doelburch. The map is in a classic style with green fields, brown roads, and red buildings.

Kroniek

Historische Vereniging Voorst

IN DEZE KRONIEK ONDER MEER:

- DE GROOTE POLMATE
- STEENFABRIEK DE SCHERPENHOF
- PIETER WESSELMAN: DE DUITSE VICE-RICHTER VAN NIJBROEK
- HET LUCHTSPoor VAN TERWOLDE
- BIJ EEN OUDE ANSICHT

Jaargang 44 - 2021 - Nummer 4

HISTORISCHE VERENIGING VOORST

Opggericht 18 december 1975

ERELEDEN

B. ten Bosch, J. Groenenberg, Mr. J.H. Hermesen,
J. Lubberts†, J.A.M. Schutte-Geurtsen,
W. Wassink, B. van de Zedde

DAGELIJKS BESTUUR

Fred van der Vegte, **voorzitter**
Verdijkstraat 20, 7391 SG Twello
voorzitter@historischeverenigingvoorst.nl
Gerrit Rutgers, **secretaris**
Badijkstraat 58, 7391 HE Twello
secretaris@historischeverenigingvoorst.nl
Bert Nollen, **penningmeester**
Tuinstraat 50, 7383 XD Voorst
penningmeester@historischeverenigingvoorst.nl
Gé Veen
Domineestraat 4, 7391 GG Twello
Henk Wolters
Beentjesweg 8, 7396 PD Terwolde

KVK EN BETALINGEN

KvK nummer 40102879
Betalen uitsluitend via Rabo-rekening-
nummer NL80 RABO 0362 8092 67

WERKGROEPEN EN CONTACTPERSONEN

Coördinatie studieruimte

Gerrie Groenewold: info@
historischeverenigingvoorst.nl

Bibliotheek: Gerard Vrieling: info@
historischeverenigingvoorst.nl

Werkgroep documentatie

Henk Karrenbeld: info@
historischeverenigingvoorst.nl

Fotogroep: Jack Damen:
info@historischeverenigingvoorst.nl

Ledenadministratie

Ab Peppelenbos: administratie@
historischeverenigingvoorst.nl

Contact leden en vrijwilligers

Henk Wolters:
info@historischeverenigingvoorst.nl

Lezingen

Gé Veen: info@historischeverenigingvoorst.nl

Tweede Wereldoorlogarchief

Bertus ten Bosch: info@
historischeverenigingvoorst.nl

Webmaster: Wim Wassink:
www.historischeverenigingvoorst.nl

Werkgroep genealogie

Auke Vlietstra: genealogie@
historischeverenigingvoorst.nl

Redactie Kroniek

Martin Rothengatter: kroniek@
historischeverenigingvoorst.nl

GEMEENTEARCHIEF VOORST

Bezoekadres:
Hietweideweg 20, 7391 XX Twello
gemeentearchief@voorst.nl

Afbeelding omslag: De Groote Polmate

Druk: Print&more

Oplage: 750 stuks

*Algemeen Nut
Beogende Instelling*

ANBI

GIFTEN EN SCHENKINGEN

De Historische Vereniging Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan de Historische Vereniging Voorst steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking. Via het mailadres penningmeester@okvvoorst.nl kunt u een onderhandse verklaring voor periodieke schenking ontvangen.

INHOUD

KRONIEK JAARGANG 44 2021 NUMMER 4

2	Van het bestuur	Bestuur
3	Agenda	Gé Veen
3	Notulen ALV	Bestuur
5	Kroniekpost	Redactie
7	Van de ledenadministratie	Ab Peppelenbosch
8	Van onze zusterverenigingen	Gerard Vrieling
9	Reacties van lezers	Redactie
10	De Groote Polmate	Gert Gootjes en Henk Karrenbeld
21	Zuigelingenmelk van Emstermate	Redactie
22	Akte ouderenzorg	Henk Karrenbeld
23	Het Luchtspoor van Terwolde	Bertus ten Bosch
26	De Beele	Gerard Vrieling
29	Steenfabriek De Scherpenhof	Henri Th. M. Burgers
35	't Is je werk	Ineke van der Vegte - van Asselt
39	Pieter Wesselman	Hans Hermesen
42	Bij een oude ansicht	Hanneke Haaksma

BEZOEKERS- EN STUDIERUIMTE

Postadres: Postbus 170, 7390 AD Twello
Bezoekadres: Dorpsstraat 11a
Ingang aan de Dorpsdwaarsstraat
Geopend: dinsdag en woensdag van 9.00 tot 16.00 uur en verder op afspraak
Telefoon: 0571-277090
Mail: info@historischeverenigingvoorst.nl
Website: www.historischeverenigingvoorst.nl

LIDMAATSCHAP

De jaarcontributie bedraagt € 20,50 per persoon; voor gehuwden of partners woonachtig op hetzelfde adres € 25,50
Aanmelding lidmaatschap en wijzigingen van adres en/of lidmaatschap via administratie@historischeverenigingvoorst.nl

REDACTIE KRONIEK 2021-04

Martin Rothengatter (eindredactie en opmaak),
Gerrie Groenewold en Ineke van der Vegte-van Asselt m.m.v. Frans C. Nelis (corrector)

REACTIES EN KOPIJ

kroniek@historischeverenigingvoorst.nl
Nieuwe kopij inleveren voor 15 februari 2022

KRONIEK

Kroniek beoogt een breed georiënteerd informatiemedium van de Historische Vereniging Voorst te zijn, een kwartaalblad van en voor de leden. Het verschijnt in de maanden maart, juni, september en december.

De redactie behoudt zich het recht voor om aangeboden artikelen - in overleg met de auteur - aan te passen. Daarnaast is de redactie niet verantwoordelijk voor onjuistheden en/of achterhaalde situaties in aangeleverde stukken. Aanvullingen, reacties en/of correcties zijn altijd welkom. De auteursrechten op gepubliceerde foto's berusten te allen tijde bij de rechthebbende. Noch de Historische Vereniging, noch de redactie van de Kroniek aanvaardt aansprakelijkheid voor onrechtmatig gebruik van (foto)materiaal dat door derden ter publicatie is aangeboden. Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan met goedkeuring van de redactie en de betreffende auteur(s).

VAN HET BESTUUR

BESTE LEDEN,

Helaas, na een goede herstart in september, nu een nieuwe tegenslag: de coronamaatregelen zijn aangescherpt. Wij hopen dat het beperkt van duur zal zijn! Toch is er nog veel mogelijk: werken vanuit huis, op kantoor met de nodige en geldende afstandsmaatregelen en bezoekers welkom mits van tevoren aangemeld.

Eind oktober werd, met inachtneming van de geldende coronaregels, de algemene ledenvergadering gehouden. De opkomst was groot. Dat was mede te danken aan twee audio-visuele presentaties.

De eerste bestond uit een door Wim Wasink gemaakte compilatie van Canadese films over de operatie Cannonshot bij Wilp, die de definitieve bevrijding van ons land inluidde. Indrukwekkend om te zien hoe bekende en herkenbare gebouwen en boerderijen, wegen en straten in beeld kwamen tijdens al het oorlogsgeweld.

De tweede presentatie werd samengesteld door Bert en Ina Visser en betrof een reconstructie van de tijd die voorafging aan het begin van de Tweede Wereldoorlog. Politieke ontwikkelingen en de mobi-

lisatie in Nederland werden nauwkeurig verhaald.

De plannen voor een nieuwe website met webapplicatie vorderen gestaag. Begin volgend jaar hopen wij een voorstel voor te kunnen leggen aan de Stichting Cultuurhistorie Voorst.

Ook de voorbereidingen voor het produceren van een cultuurhistorische atlas van de gemeente Voorst gaan door. In het eerste kwartaal van 2022 verwachten wij het projectvoorstel voor te kunnen leggen aan de Stichting.

Er is een schema gemaakt van de brainstormbijeenkomsten voor het komende jaar: om de maand komen alle actieve medewerkers bijeen om ideeën uit te wisselen en ontwikkelingen en nieuwe projecten te bespreken.

Graag verwelkomen wij nieuwe medewerkers! Hebt u een idee om uit te werken of wilt u graag meedoen aan één van de huidige projecten, laat het ons weten. U bent van harte welkom!

Goede kerstdagen en jaarwisseling gewenst.

Het ga u goed.

AGENDA LEZINGEN

Door Gé Veen

LEZING 20 JANUARI 2022

Op donderdag 20 januari starten we met onze eerste lezing in 2022 die verzorgd zal worden door de bekende auteur en verteller Henk J. van Baalen.

Uit de serie Deventer Vertellingen zal hij ons meenemen op zijn wandelingen en fietstochten door Deventer en omgeving. Genietend van flora en fauna deelt hij, altijd goed gemutst, en met respect voor God en Zijn gebod, historische, grappige wetenswaardigheden over de stad, de rivier, bijzondere gebouwen en interessante bewoners. Al vele jaren publiceert Henk J. van Baalen over de geschiedenis en cultuur van zijn geboortestad Deventer en omgeving. Er verschenen ruim 35 publicaties van zijn hand.

LOCATIE EN AANMELDEN

Aanmelden voor deze lezing is verplicht via info@HistorischeVerenigingVoorst.nl of telefoonnummer 0571-277090 graag met vermelding van mail en of telefoonnummer zodat wij u bij eventuele calamiteiten tijdig kunnen bereiken.

Datum: 20 januari 2022

Aanvang: 20.00 uur

Plaats: Brasserie Kriebelz ingang linkerzijde dus, graag niet door het restaurant.

De lezing wordt gehouden onder de dan geldende RIVM voorschriften.

Denkt u in ieder geval aan uw QR-code en legitimatiebewijs.

NOTULEN ALV 28 OKTOBER 2021

1. OPENING

Voorzitter opent de vergadering om exact 19.30 uur en heet iedereen welkom. We hopen volgend jaar de ALV weer in april te kunnen houden, Corona heeft ons een paar jaar verstoord in deze. 33 leden tekenden de presentielijst. We hebben 5 afmeldingen ontvangen: Bertine Grevinga, Johan Alburg, Bert vd Zedde, Wim v. Oorspronk en Gerrie Groenewold.

2. NOTULEN ALV 2020

De notulen van de jaarvergadering 2020, worden zonder opmerkingen goedgekeurd

3. JAARVERSLAG 2020

Het verslag wordt bij acclamatie vastgesteld.

4. FINANCIEL JAARVERSLAG 2020

Het financieel verslag over 2020 wordt bij acclamatie goedgekeurd.

5. VERSLAG KASCOMMISSIE

Fred Liese leest de verklaring voor van de kascommissie waaruit blijkt dat zij een juiste weergave van de administratie aangetroffen heeft. Zij danken de heren Nollen en Peppelenbos voor hun nauwkeurige werkwijze en stellen voor het bestuur decharge te verlenen voor het gevoerde beleid. Het bestuur wordt middels acclamatie decharge verleend.

6-7. BENOEMING KASCOMMISSIE 2020

Fred Liese is aftredend, waardoor Bertine Grevinga nu zijn plaats inneemt.

Als reserve meldt Janiska de Wolde zich.

De kaskommissie bestaat nu uit: Bert vd Zedde en Bertine Grevinga met als reserve Janiska de Wolde

De voorzitter bedankt de kascommissie voor hun belangrijke werk.

8. BEGROTING 2021

De begroting wordt zonder discussie middels acclamatie goedgekeurd.

9. VOORSTEL JAARLIJKE AANPASSING CONTRIBUTIE.

Per 1 januari 2022 en de 4 jaren daarna zal de contributie verhoogd worden voor een 1-persoons lidmaatschap met € 0,50 per jaar en voor een meer persoons lidmaatschap op 1 adres met € 0,75 per jaar. Dit wordt met algemene stemmen goedgekeurd.

10. BESTUURSSAMENSTELLING

Het bestuur bestaat nu uit:

Fred van der Vegte Voorzitter

Gerrit Rutgers Secretaris

Bert Nollen Penningmeester

Ge Veen lid en lezingen

Henk Wolters lid en contactpersoon leden en vrijwilligers

Ab Peppelenbos ondersteunt het bestuur als (leden-)administrateur

11. VOORTGANG SAMENWERKING STICHTING CULTUURHISTORIE VOORST.

De voorzitter legt uit hoe op dit moment

de stand van zaken is. Dit heeft door Corona wel enige vertraging opgelopen maar we denken dit nog steeds binnen de gestelde termijn te kunnen aanvangen en afronden.

De cultuurhistorische atlas zal geen abstract wetenschappelijk boek worden maar van de mensen in onze gemeente, we hopen binnenkort een afrondend gesprek te hebben met een hoofdredacteur. De website en webapplicatie zijn doorlopende projecten. Wij wachten nu op het zgn. functioneel ontwerp van de bouwer en hopen dan snel aan de slag te kunnen

10. SAMENWERKING MET SAXION HOGESCHOOL

Fred legt uit hoe de meerjarige samenwerking verloopt. De Hogeschool wil graag verder met ons en we hopen op een meerjarige samenwerking die voor beide partijen zijn vruchten zal afwerpen.

11. RONDVRAAG

Er zijn geen punten voor de rondvraag

12. SLUITING VERGADERING

De voorzitter sluit de vergadering om precies 20.15 uur.

NA DE PAUZE

Vertoning van films over de bevrijding van de gemeente Voorst gemaakt door de Canadese bevrijders en in een collage gezet door Wim Wassink

Audiovisuele presentatie over het ontstaan van de voedingsbodem tot de 2^e wereldoorlog gemaakt door Bert en Ina Visser

22.15 SLUITING

KRONIEKPOST

Martin Rothengatter

ONTVANGEN VOOR DE BIBLIOTHEEK.

Een boek over Beert Akster.

Uitgegeven door de historische verenigingen uit Oldebroek en Elburg.

Het is de levensbeschrijving van Beert Akster (1889-1982). Hij was bij leven rentmeester van een aantal buitens bij Oldebroek en Elburg. Hij had op aandringen van zijn vrouw, toen hij gepensioneerd was, zijn levensbeschrijving opgesteld. Zijn kleinzoon heeft deze beschrijving geschonken aan de historische verenigingen.

Een boekje over de Berkel.

Uitgegeven in verband met het 100-jarig bestaan van het Waterschap Berkel.

Het grote gebod

Ontvangen namens mevrouw Lutje Berenbroek via dhr. G. Veen twee delen van 'Het grote Gebod', gedenkboeken van het verzet in LO (=Landelijke organisatie voor hulp aan Onderduikers) en LKP (=Landelijke Knokploegen)

ONTVANGEN EEN SCHILDERIJTJE VAN PAUL BRACK.

Bij het schilderij was het volgende briefje:

'Mijn naam is Paul Brack, tweede zoon van Egbertus Paulus Brack en Corrie Siero. Mijn moeder kwam uit een gezin van vier kinderen (allen inmiddels overleden). Hun ouders waren Johan Siero en Marie Siero-Van Bussel, mijn opa en oma dus. De kinderen Siero waren Johan (commandant brandweer), Annie, Corrie en Rieki. Opa had een schildersbedrijf en uitdeuken spuitinrichting voor auto's. Toen zoon Johan de zaak overnam werd met spuiten en uitdeuken gestopt, maar er kwam wel een verf- en behangzaak, nadat opa en oma naar de Martinushof verhuisden. Het schilderijtje heb ik opa en oma nooit kunnen laten zien. Mijn creatieve periode kwam pas later. Ook opa was amateur schilder. Hij schilderde oude

Hallo JUMBO
Twello, Michiel de Ruyterstraat 101 Binnendijk

boerderijen die hij vroeger ook van een laag verf had voorzien. Bijgaand het schilderijtje van het pand aan de Duistervoordseweg 64 in Twello, net over het bruggetje over de Twellose Beek. Op deze plaats is nu een appartementengebouw verzezen.

BOEKJE JAN LUBBERTS

In dit boekje, 'De gemeente Voorst in zwart en wit', zijn tekeningen opgenomen zoals Jan ze getekend heeft, voorzien van een kort bijschrift. Wie over een onderwerp meer wil weten kan dat in de studieruimte van de Historische Vereniging opzoeken. Van dit boekje met ruim 130 bladzijden, zijn bij de Historische Vereniging nog exemplaren beschikbaar voor de prijs van 10 euro per stuk.

BOEK 'KASTELEN & BUITENPLAATSEN' GEPRESENTEERD

Vrijdag 19 november nam oud-burgemeester Jos Penninx het eerste exemplaar van het boek *Kastelen & Buitenplaatsen* in de gemeente Voorst in ontvangst. Na ruim 2,5 jaar was het lijvige boekwerk, bijna 400 pagina's en verfraaid met talrijke bijzondere foto's, door Milly Westerhuis en Jan Groenberg voltooid.

De genodigden werden welkom geheten door Johan Homan, waarna Milly vertelde hoe het boek tot stand was gekomen. Jan

expert **Twello**

gaf een inkijkje in het zoek- en speurwerk in de vele archieven. Persoonlijk heeft hij een zeer uitgebreid archief en ook het archief van de Historische Vereniging Voorst werd veelvuldig geraadpleegd. Verder is er -gelukkig, want coronatijd- veel in onlinearchieven te vinden als je de weg weet. De schrijvers werkten de eerste tijd vanwege de maatregelen ook uitsluitend via de mail.

Penninx roemde de mooie vorm van samenwerken van twee mensen en haalde ook nog even het belang van de historische vereniging aan. "Het is mooi om te horen hoe doorwrocht en integer onderzoek is gedaan, niet alleen in de archieven maar ook bij families thuis. Het geeft de lezer een goed beeld van de geschiedenis van onze mooie gemeente." Hij maakte Milly en Jan een compliment voor het doorzettingsvermogen en de manier van

aanpak met als resultaat een prachtig boekwerk.

Het boek is te koop bij boekhandel Oonk in Twello

De trotse schrijvers, Milly Westerhuis-Duvoort en Jan Groenenberg, bieden oud-burgemeester Penninx het boek aan

VAN DE LEDENADMINISTRATIE

Ab Peppelenbosch

LIDMAATSCHAP

Ingaande 2022 bedraagt de jaarcontributie € 20,50 per persoon; gehuwden en partners woonachtig op hetzelfde adres betalen samen € 25,50.

De contributies worden jaarlijks aangepast. De inning geschiedt per incasso. Leden die zelf hun contributie willen overmaken betalen € 3 administratiekosten.

Aan- en afmeldingen en mutaties in adres en/of bankrekening graag melden via de

website of via administratie@historischeverenigingvoorst.nl

NIEUWE LEDEN

Wij verwelkomen de heer Elfrink, mevrouw ter Horst en mevrouw Westera uit Twello en mevrouw de Wolde en de heer van Duren uit Klarenbeek. We wensen hen veel plezier van hun lidmaatschap.

VAN ONZE ZUSTERVERENIGINGEN

Door Gerard Vrieling

In Ons Markenboek van augustus 2021 staat een zeer uitgebreid artikel over de schilder Peter Visser, waarover in Nijbroek een klein overzicht is geweest van zijn werken. Het beschreven schilderij is één van de fraaiste schilderijen van Gorssel. Het hangt in De Brink bij de kerk in Gorssel en laat enkele unieke gebouwen uit Gorssel zien. Het schilderij is omstreeks 1854 geschilderd. De heer Erwin Strookappe gaat stap voor stap in op wat er op het schilderij te zien is.

ODU APELDOORN

In nummer 4 van augustus 2021 staat een artikel van André Staal dat handelt over de historie van de vestiging van de Belastingdienst in Apeldoorn.

Het kantorencomplex is gebouwd op een vroeger bosgebied ten noorden van de Badhuisspreng. Dit gebied was bekend als het Walterbos, genoemd naar de toenmalige grondeigenaren: de familie Walter. Het bestond uit woeste heidegrond, dat in het begin van de 19e eeuw is veranderd door aanplant van naaldbos.

Rond 1930 waren er gemeentelijke plannen om in dit gebied een woonwijk te realiseren, die ook Berg en Bos zou omvatten. Zover is het nooit gekomen. Toen grondeigenaar Walter was overleden verkochten de erfgenamen het gebied stukje bij beetje aan de gemeente. Omstreeks 1950 werd een groot deel van de straten aangelegd en werd een begin gemaakt met woningbouw in 1955 en 1958. In 1960 kwam

de regering met het plan om een aantal Rijksdiensten elders in het land te huisvesten. Als eerste vestigingsplaats kwam Apeldoorn in beeld en in 1965 kwam de Belastingdienst naar Apeldoorn. Later gevolgd door het Kadaster, de Pensioen- en Verzekeringskamer en het Rijkscomputercentrum.

Voor de vestiging van de Belastingdienst werden vier kantootorens en een plintgebouw (een lager gebouw rondom een kantootoren) langs de Joost van den Vondellaan gebouwd. Tussen 2002 en 2007 werd het complex ingrijpend aangepast. Vanwege goede werkgelegenheid heeft de gemeente hier ook aan meegewerkt.

Een groot deel van het gebied is als park uitgevoerd en openbaar toegankelijk.

HEERDE HISTORISCH EN AMPT EPE

JAARGANG 46 SEPTEMBER 2021 EN AMPT EPE
NUMMER 234 SEPTEMBER 2021

Hierin hebben beide zich bezig gehouden met het watertekort op de Veluwe. Zij beschrijven hoe dit zo gekomen is en wat daaraan te doen is. In Heerde Historisch is daarover een zeer groot artikel geplaatst.

Verder in Heerde Historisch een verhaal over een verdwenen skûtsje genaamd Eben Haezer en hoe die werd teruggevonden. Het speelt zich af in de jaren 1929/1930 waarin het Apeldoorns Kanaal werd verbreed en verdiept.

Een schipper, Van der Werf, moest in 1929 met een twintigtal Friese arbeiders zich

melden bij het dorp Hoorn onder Heerde. De schipper was ook verplicht om deze arbeiders onderdak te geven op zijn skûtsje. Zelf bestond het gezin al uit man, vrouw en vijf kinderen.

In 1930 na het beëindigen van de klus ging hij met het gezin en de arbeiders weer terug naar Friesland. Korte tijd later moest Van der Werf wegens gezondheidsredenen zijn schip verkopen. Het is toen uit het zicht verdwenen. Tijdens een wedstrijd skûtsjesilen vele jaren later zag een skûtsjekenner het wedstrijdskûtsje “Dokkum” varen en hij herkende daarin het skûtsje “Eben Haezer”.

Na de wedstrijd werd er overleg gepleegd met de nieuwe eigenaren en deze besloten om het skûtsje weer haar oorspronkelijke naam te geven.

De kleinzoon van schipper Van der Werf heeft het verslag van zijn opa ter hand gesteld aan de historische vereniging.

REACTIES VAN LEZERS

Geachte redactie,

Naar aanleiding van het artikel 'Verdedigingswerken langs de IJssel' van de heer Norman Boekhout sr., zou ik het volgende willen opmerken. Hij zegt op blz. 38 van de Kroniek 2021 nummer 3 dat het enige wat in de gemeente Voorst nog herinnert aan de IJssellinie, een recht stukje Bandijk is bij Terwolde. Volgens mijn weten is dat niet juist. In de Wilpse Dijk ter hoogte van de Lazaruskolken, ligt nog een inlaatwerk als onderdeel van de IJssellinie.

Met vriendelijke groet, Ep Stormink

Boven: Het dikke betonnen deel in het wegdek is dat wat op de tekening onder dik zwart is. De ronde kringen zijn de afgezaagde stalen palen van het hekwerk dat op de rand stond.

Schets van deel van de Wilpse dijk. De dikke arcering is het dijklichaam. Daar waar deze lijn is onderbroken door een licht deel daar is een onderdoorgang in de dijk waar het water vanaf de kant van de Lazaruskolk het achterland kon instromen. In het wegdek zijn de sporen hiervan nu nog te zien; het zit er dus nog. De twee kromme zwarte strepen zijn de keerwanden; deze zijn afgebroken.

Ep Stormink woont op nummer 28.

DE GROOTE POLMATE

Door Gert Gootjes en Henk Karrenbeld

Aan de Melkleenweg 4 te Terwolde staat De Groote Polmate, de boerderij is in 2020 door studenten van de opleiding HBO-archeologie van Saxion Hogeschool, Deventer ten behoeve van het vak 'Historische Archeologie' beschreven.

Tijdens dat onderzoek werd aandacht besteed aan de geschiedenis van het gebouw en de bijgebouwen, de geschiedenis en ontwikkeling van het landschap en de eigenaren en bewoners die de boerderij in het verleden heeft gehad.

Uitgangspunt voor het onderzoek zijn de boerderijen in de gemeente Voorst, waarvan de gegevens voorkomen in de kadastrale atlas van 1832.

Onder begeleiding van en in samenwerking met de Historische Vereniging Voorst en daarna aangevuld met gericht onderzoek door de huidige eigenaar van 'de Groote Polmate' en vrijwilligers van de Historische Vereniging, volgt onderstaand de gevonden historische informatie.

PERCEEL GRASLAND

Dirk Otten schrijft in zijn boek 'Boerderijnamen in Voorst' over 'de Polmate': "Een protocol van 1773 noemt als eerste Polmate als naam van een groot perceel grasland. Naar dit perceel werd de boerderij genoemd, die midden 19e eeuw werd opgedeeld in een Groote en Kleine Polmate. Ook is er een vermelding van de boer-

derij de Polmate in een protocol van 24 augustus 1789: de katerstede de Polmate tussen 'de Oye of Haverkamp en melcleden Hofstee' (het huidige Melkleen). Een akte van 1850 noemt de huidige Groote Polmate een 'daghuurdersplaatsje'. Er was toen ook een tweede naam in omloop, namelijk Steven Jansstee."

GEBOUWD OP RIVIEROEVERWAL

Studenten van Saxion beschrijven de ontginningsgeschiedenis van de boerderij en omgeving als volgt: "De boerderij is gebouwd op een rivieroeverwal. Dit is een geologisch fenomeen wat ontstaat wanneer een rivier buiten haar oevers treedt. Wanneer dit gebeurt begint de rivier langzamer te stromen. Hierdoor krijgt het meegevoerde materiaal de mogelijkheid om neer te slaan op de bodem. Over een

ruime periode van tijd ontstaan op die manier hogere plekken in het landschap. Dit soort oeverwallen zijn al eeuwenlang belangrijke plekken voor menselijke bewoning geweest. Op de bodemkaart van Nederland is de grond waarop de boerderij zich bevindt aangegeven als kalkhoudende ooivaaggronden met lichte zavel. Voor de landbouw is dit zeer gunstige grond. De boerderij ligt aan de Melkleenweg, een weg die hier al een aantal eeuwen lijkt te liggen."

Uit de plattegrond van de Kadastrale Atlas van Nijbroek van 1832 blijkt dat de weg de oorspronkelijke toegang van 'Erve de Oije, 24 mergen lants, binnen- en buitendijx' naar de Bandijk is geweest.

Zoals reeds vermeld komt de naam Polmate af van een stuk grasland, dat deze naam

Bij de verbouwing is de boerderij grondig onder handen genomen. De kap was een van de eerste delen die grondig werd gerenoveerd.

BRASSERIE - RESTAURANT

SINDS 1916

KORDERIJNK

Altijd de juiste sfeer

Stationsstraat 31

7391 EH Twello

0571 271851

info@korderijnk.nl

www.korderijnk.nl

DE TUINEN VAN
BOSCH
Natuurlijk!

Hoveniersbedrijf

Koppelstraat 42

7391 AK Twello

T 0571 27 04 73

info@detuinenvanbosch.nl

volg ons:

detuinenvanbosch.nl

AMBACHTELIJKE
BAKKERIJ
BRIL

De lekkerste
gevulde koeken,
Krentenbrood en Speculaas

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden.

De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan stevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Foto uit 1960, bakker Bril met de bestelauto op weg om brood te bezorgen

Bakker Bril Voorst

Rijksstraatweg 24, 7383 AR Voorst, 0575-501271

www.bakkerijbril.nl

info@bakkerijbril.nl

al eerder heeft gedragen. De naam is afgeleid van een combinatie van de woorden pol, wat hoge plek betekent, en mate, wat hooiland of maailand betekent.

EERSTE VERMELDING IN 1716

De boerderij wordt voor het eerst vermeld in de Keurhaverlijst van Terwolde van 1716. In het zogenaamde Rot van Derk Janssen, zelf woonachtig in boerderij Hepperen (tegenwoordig de Hepperink aan de Twelloseweg 55) wordt de naam van de boerderij echter nog vermeld als de 'Steven Jans Ste Nijgetimr'. De belasting bedraagt 1 gulden. Daarbij is de naam van de bewoner nog niet vermeld. Niet uitgesloten mag worden dat de bewoner toentertijd, in ruil voor het werken als daghuurder op de 'Erve de Oije', een lapje grond van die eigenaar kon kopen voor de bouw van een 'daghuurdersplaatsje'.

GEBINTEN UIT DE 15E OF 16E EEUW

Uit een bouwkundig onderzoek is overigens gebleken dat de gebinten van de boerderij zijn hergebruikt. De precieze datering is niet bekend, maar ze stammen waarschijnlijk uit de 15e of 16e eeuw.

Uit het Haardstedenregister en tevens de Volkstelling van 1749 blijkt dat de boerderij als caterstede wordt aangemerkt en dan wordt bewoond door Willem Stevens, zijn echtgenote en drie kinderen. Het perceel bestaat uit zandgrond en is $\frac{3}{4}$ morgen groot. Willem moet 7 gulden belasting betalen.

Willem Stevens is op 10 april 1687 geboren op 'de Kolck' (erff Ten Colck, het huidige 'de Kolk' aan de Zeedijk 46 in Nijbroek) en op 14 april in Terwolde gedoopt. Hij is de zoon van Hendrik Stevens en Swaentjen Willems, die op 24 juni 1684 in het huwelijk zijn getreden.

De Melkleenweg in de jaren 50 met 2e rechts De Polmate

Na het overlijden van Swaentjen hertrouwt Hendrik op 21 mei 1698 met Peter-tjen Jans.

EERSTE BEWONERS

Hoewel het bewijs ontbreekt, zal de familie van Petertjen Jans omstreeks de bouw van de boerderij in 1717 waarschijnlijk de eerste bewoner van 'de Groote Polmate' (de Steven Jansstee) zijn geweest.

Wellicht is Hendrik Stevens op enig moment met vrouw, zoon Willem en dochter Jacomina, gedoopt op 19 mei 1709, bij die familie Jans ingetrokken, dan wel heeft hij de boerderij door vererving in zijn bezit verkregen.

Uit de Volkstelling van 1749 is ook sprake van bewoning door Ernst Jan Balk, zijn vrouw en drie kinderen van een caterstede, dat als 'nije getimmer' op hetzelfde adres wordt vermeld. Later zal blijken dat het de huidige 'de Kleine Polmate', Melk-leenweg 6 is.

Dat perceel is dan $\frac{1}{3}$ morgen groot en de belasting bedraagt 4 gulden en 2 stuivers.

Op 16 mei 1751 overlijdt Willem Stevens, daarbij wordt ook de naam van Henrik Willems als patroniem voor hem vermeld.

Er blijkt een familierelatie tussen Stevens en Balk te zijn. Ernst Jan Balk huwde namelijk op 27 juli 1737 als weduwnaar van Jenneken Stevens (de zus van Willem Stevens?) met Derkjen Rijks. Jenneken Stevens was in januari 1731 overleden.

Uit het huwelijk met Derkjen Rijks worden vijf kinderen geboren, allen te Terwolde gedoopt, Jan op 2 november 1738, Hendrik op 4 december 1739, Rijk Ernst op 14 april 1743, Derk op 30 augustus 1744 en Berent op 31 juli 1746.

PROTOCOL VAN BEZWAAR

Voorts blijkt uit de zogenaamde Protocol-len van Bezwaar (voorlopers van notariële akten) dat in de periode 1773 – 1798 de

De Polmate tijdens de verbouwing. Het dak is klaar, nu de rest.

nazaten van Willem Stevens en de familie Balk delen van hun katersteden als onderpand voor leningen gebruiken.

Voorbeelden daarvan zijn de verkoop in 1773 door Derk en Rijk Ernst van hun portieën aan een huisje naast de Polmate aan Peter Jansen en de verkoop in 1789 van 1/7 part van de katerstede Polmate van Hendrik Balk aan zijn broer Rijk Ernst.

En dat alles 'vrij allodiaal, met zijn oude lusten en lasten, recht en gerechtigheden, raad en onraad'!

In het doopboek, trouwboek en begrafenisboek van de Nederduitsch Gereformeerde Gemeente Terwolde worden in de periode 1699 – 1812 ook regelmatig de familienamen Stevens, Willems, Balk, Pannekoek, Arens, Cornelis, Jans, Jansen, Jannes en Geerlings als bewoners en eigenaren voor 'de Polmate' vermeld, doch daarbij wordt geen onderscheid tussen 'de Groote en Kleine Polmate' gemaakt.

DERK BALK

Derk trouwt op 29 oktober 1780 met Harmijna Jansen. Uit het trouwboek van Terwolde blijkt dat zij 'Rooms' is. De predikant, D.J. Smijten schrijft het volgende: "De bovenstaande personen, waarvan de bruid Rooms is, hebben bij de opneming in den ondertrouw plegtig beloofd haare kinderen, die staande dit huwelijk sullen gebooren worden in de gereformeerde op te voeden."

Of Derk en zijn vrouw dat hebben gedaan is niet bekend en het is ook twijfelachtig of zij na de huwelijksvoltrekking nog op de Polmate hebben gewoond, want Derk overlijdt op 18 februari 1794 'op den Toijtert', een voormalige boerderij 'de Tuitert' aan de Sluinerweg in Wilp-Achterhoek.

Harmijna hertrouwt op 22 augustus 1795 met Jan Jansen Alferink.

Het naast de boerderij gelegen bakhuisje, waar kennelijk de CV in geplaatst is. Foto is duidelijk van voor de restauratie.

RIJK ERNST BALK

Rijk Ernst woont wel op 'de Polmate' als hij op 11 januari 1789 met Jenneken Nuij, dochter van Nuij Willems trouwt. Er worden twee kinderen geboren, dochter Derkjen Rijks op 25 april 1795 en Gerrit Eerens op 27 september 1799.

Rijk Ernst overlijdt op 7 februari 1805 op 62 jarige leeftijd op de Steven Jansstee.

GERRIT EERENS BALK

De zoon van Rijk Ernst Balk, die op 4 september 1824 met Aaltjen Flierman is getrouwd, verkoopt via notaris P.P. Everts op 27 maart 1827 een, uit een door notaris J. Muller uit Apeldoorn vastgestelde ouderlijke boedel, een huisje met hof en bouwland, groot 1 bunder en 70 roede, C 13 aan Hendrik van de Zande, klompenmaker in Wilp. De koopsom is 600 gulden.

Op dat moment worden ook de percelen tussen de twee boerderijen vastgelegd.

In de notariële akte wordt ondermeer de volgende tekst opgenomen: "de oostgrens: het erve C12 uit dezelfde boedel met palen afgezet." Hendrik van de Zande blijkt in 1832, volgens de Kadastrale Atlas van Terwolde, nog steeds de eigenaar en vruchtgebruiker van 'de Kleine Polmate' te zijn.

DERKJEN RIJKS BALK

De dochter van Rijk Ernst Balk is op 10 mei 1817 met Johannes Bernardus Mulder getrouwd en woont tot die datum op 'de Polmate'. Nadat haar man op 26 april 1826 is overleden, trouwt zij op 18 mei 1827 met Josephus Billink/Bouvree/Boeveree, schoenmaker van beroep.

Josephus Billink, ook wel Boeveree respectievelijk Bovenree genoemd, is op 8 oktober 1802 als een 'onegt kind' van Alberta Billink in Deventer geboren.

In 1832 is Hendrik Boeveree volgens de Kadastrale Atlas de eigenaar en vruchtgebruiker van die boerderij, die op dat moment dan 'de Groote Polmate' genoemd kan worden.

De vermelding van de voornaam Hendrik is onjuist, dat moet Joseph zijn.

Het heeft de man als 'onegt kind', voor wat betreft zijn voor- en achternaam kennelijk niet geheel meegezet. De namen Billink, Bovenree, Bovere, Boeveree, Boevree, Bouvree worden vermeld. In de diverse akten ondertekent hij zelf consequent met Boevree. Hij overlijdt op 7 januari 1872 als Joseph Boevree in Apeldoorn.

JENNEKEN NUIJ/NUIJEN

Zij is de weduwe van Rijk Ernst Balk.

Ook zij woont op 'de Polmate'. Zij trouwt op 1 september 1805 met Geerlig Hendriks Pannekoek, van beroep daghuurder/karman. Geerlig komt uit Nijbroek en is daar op 1 maart 1765 gedoopt. Zij krijgen op 30 december 1808 een dochter, Rijka, doch die overlijdt op 5 december 1809.

Jenneken overlijdt op 20 november 1817 op 49-jarige leeftijd in Terwolde.

Geerlig trouwt dan op 10 oktober 1818 met Elsje Loois, een dienstmeid die op 20 augustus 1782 in Apeldoorn is geboren. Voordat zij getrouwd zijn, wordt Hendrik op 13 september 1818 geboren. Tijdens het huwelijk worden vervolgens nog dochter Hestertjen op 3 mei 1820 en zoon Arend op 17 november 1822 geboren.

Volgens een notariële akte van notaris P.P. Everts pachten zij op 6 oktober 1820 'het erf en goed de Polmate met huis en 1 morgen land, behalve de kamer en één spint land' van de familie Balk.

De verpachting is voor 8 jaar en de pacht is f 80,00 per jaar, te voldoen in 4 termijnen van 3 maanden. De appels zijn half voor de verpachters.

Geerlig Pannekoek overlijdt op 23 april 1825 in Terwolde en Elsje op 4 februari 1837 in Apeldoorn.

Het begrafenisboek van de Terwoldse kerk vermeldt op 5 juli 1809 het overlijden van

Hendrik Jannes, 1 jaar 9 maanden oud en van Cornelis Jannes op 13 mei 1811, 11 jaren oud. De jongens zijn op de Polmate gestorven en in beide gevallen is de tekst 'nagelaten ouders' opgenomen.

Naast de datum van overlijden en de naam van de overledene wordt er vanaf het jaar 1805 door de kerk ook de (vermoedelijke) doodsoorzaak vermeld. Hendrik Jannes is 'aan de stuiptrekkingen' overleden en Cornelis Jannes 'aan de termijnen'.

ONEGTE KINDEREN

Die nagelaten ouders van beide kinderen zijn Arentjen Arens Cornelissen en Jan-

De Melkleenweg met de Polmate met daar achter het kassencomplex van Arend Busser dat later tijdens een hevige hagelbui is verwoest. Foto medio 2000

nes Hendriks. Arentjen is de dochter van Cornelis Arens en Heiltjen Derks en op 18 november 1772 geboren. Zowel Cornelis, Hendrik en een derde kind, dochter Heiltjen worden na de doopplechtigheid door de predikant als 'onegte kinderen' ingeschreven. Arentjen en Jannes zijn namelijk niet getrouwd. Heiltjen Cornelis Hendriks is op 1 september 1803 geboren, maar wordt eerst op 25 oktober 1807 gedoopt. Jannes Hendriks sterft op 25 november 1832 in Terwolde en of hij toen nog op 'de Polmate' woonde is niet bekend.

'De Groote Polmate' wordt in 1832 in de Kadastrale Atlas een keuterboerderij genoemd en bestaat uit een huis met erf, tuin, bouwland en boomgaard en weiland, perceelgrootte 1.35 hectare. De verbruiksbelasting is bepaald op 21 gulden.

Van 1832 tot 1850 kan niet met zekerheid aangegeven worden wie er op 'de Groote Polmate' heeft gewoond. Uit het Gemeentearchief Voorst blijkt dan dat vanaf 1850 Derk Jan van de Vosse, geboren op 22 februari 1821 in Olst en klompenmaker van beroep de bewoner van 'de Groote Polmate' is.

Hij woont daar samen met zijn vrouw Fenetjen Koopmans, geboren op 12 februari 1813 in Holten, met Derk Jan gehuwd te Voorst op 19 juli 1851 en zijn op 9 juni 1852 in Terwolde geboren dochter Geertruida.

Vervolgens blijkt uit het Gemeentearchief dat dochter Geertruida op 30 oktober 1879 is getrouwd met Egbert Jansen, geboren op 9 december 1847 in Olst,

Op 25 juni 1880 wordt hun dochter Geertruida en op 23 november 1882 hun zoon Derk Jan geboren. In 1890 wonen zij samen met hun (schoon)vader Derk Jan van de Vosse in de boerderij.

Op 9 mei 1892 is Egbert Jansen overleden en Geertruida weduwe geworden.

Zij hertrouwt op 29 april 1893 met Gerrit Jan Veldhuis, geboren op 19 oktober 1860 in Olst. Er worden tijdens dat huwelijk 3 kinderen geboren, Frederika op 29 januari 1894 (overleden op 26 december 1894), Hendrik Jan op 3 maart 1895 en Frederika Christina op 15 juli 1896. Zij wonen dan samen met stiefdochter Geertruida en stiefzoon Derk Jan in 'de Groote Polmate'.

Als Geertruida op 31 augustus 1919 overlijdt, hertrouwt Gerrit Jan Veldhuis op 1 juli 1922 met Alberta Hanekamp. Zij is op 28 mei 1877 in Welsum geboren en sedert 12 april 1919 weduwe van Aart Karrenbeld. Alberta trekt samen met haar 3 zonen, Antonie, Teunis Gerrit en Aart Albertus Karrenbeld, in bij Gerrit Jan Veldhuis in 'de Groote Polmate'.

Gerrit Jan Veldhuis overlijdt op 14 oktober 1939.

Zijn zoon Hendrik Jan, op 3 mei 1930 getrouwd met Gerritje Huiskamp, erft de boerderij en wil deze verkopen.

In het Deventer Dagblad van 25 november 1939 en 9 december 1939 verschijnt dan ook de publicatie van notaris G.A. Crol uit Twello, dat op 5 december bij opbod en op 22 december bij toeslag in café 'de Noteteboom' te Terwolde, 'de Groote Polmate'

met bouw- en weiland, groot 1.32 hectare, publiekelijk zal worden geveild.

Op 27 december 1939 volgt het bericht in het Deventer Dagblad dat de heer Johannes Antonius Jansen, dan nog bewoner van boerderij 'de Tije' in Gietelo, het boerderijtje 'de Groote Polmate' voor 4375 gulden heeft aangekocht. Aanvaarding met ingang van 2 januari 1940.

Uit een notitie in de kadastrale legger blijkt voorts dat Alberta, de weduwe van Gerrit Jan Veldhuis, tot haar overlijden in een deel van de boerderij mag blijven wonen. Op 2 januari 1940 wordt Johannes Antonius Jansen eigenaar en bewoner.

BOERDERIJTJE
Terwolde.

Mr. G. A. CROL,
notaris te TWELLO, zal op **Dinsdagen 5 en 12 December 1939**, respectievelijk bij inzet en toeslag, telkens des namiddags om 2 uur, in het café de Noteboom van Roeterdink a/d Dijk te Terwolde, voor den heer **H. J. VELDHUIS**, publiek verkoopen:

Het plaatsje
„DE GROOTE POLMATE”
met bouw- en weiland, gelegen te Terwolde a/d Dijk, ter grootte van ongeveer 1.32,— H.A., te vellen in 2 pere. en massa.
Aanvaarden: 2 Januari 1940, Betalen: 1 Maart 1940.
Te zien des daags voor de veilingdagen van 9-12 en van 2-4 uur.

Advertentie in het Deventer Dagblad van 25 november 1939

Johannes is op 16 juli 1873 in Voorst geboren en sedert 16 augustus 1902 gehuwd met Tonia Lamberdina Thijssen/Nijkamp. Hij is van beroep landbouwer/dagloner.

Eén van zijn zonen, Gerrit, geboren op 18 januari 1912 in Voorst en sedert 1 december 1934 getrouwd met Gerritdina Hissink, wordt in 1947 met zijn gezin de nieuwe eigenaar/bewoner.

Naast zijn werk in loondienst, bij onder andere de voormalige steenfabriek De Scherpenhof, is hij landbouwer en houdt hij op de boerderij een aantal koeien.

Uit verkregen informatie van één van zijn zonen wonen er behalve Gerrit Jansen en zijn vrouw op enig moment 15 kinderen op de boerderij. In verband met gezondheidsproblemen van Gerrit en het ontbreken van voldoende financiële middelen voor noodzakelijk onderhoud aan de boerderij, wordt deze in 1954 door hem verkocht en verhuist het gezin in 1957 naar Twello.

FAMILIE BUSSER

Omdat de familie Busser, landbouwers en tuinders, op termijn uit de Worp zouden moeten vertrekken, in verband met de geplande uitbreiding van Deventer ('Deventer Dubbelstad'), worden de boerderij en het landbouwgebied door vader Wolter en de zonen Jacob en Arend Busser voor 6460 gulden aangekocht. De boerderij wordt als landbouwschuur in gebruik genomen. De woonbestemming van de boerderij wordt overgezet naar de door de familie Busser nieuw gebouwde woning op Melkleenweg 3. In 1965 neemt de zoon Arend Busser, het bedrijf van zijn vader en broer over. Als gevolg van hevige

(on)weersomstandigheden lijdt het bedrijf begin 2000 ernstige schade, waarbij onder andere het kassencomplex voor de tweede maal nagenoeg onherstelbaar is beschadigd. Arend besluit dan zijn werkzaamheden te stoppen.

DE HUIDIGE BEWONERS

In 2001 worden de boerderij en omliggende percelen door Arend Busser te koop aangeboden. Op dat moment blijkt dat de woonbestemming van de boerderij niet is vervallen. De boerderij is echter in de loop der jaren in verval geraakt, zo ernstig dat bewoning zonder ingrijpende verbouwingen onmogelijk is. Dat weerhoudt de huidige eigenaren, Gerrit Jan Gootjes en Reinalda Ursula Maria Ettema, er niet van om in 2003 de vervallen boerderij te kopen. Zij beginnen een uitgebreide grondige restauratie van de boerderij en zijn na elf jaren van restaureren de trotse bewoners van de boerderij die dan na een periode van ruim 57 jaar weer wordt bewoond.

Zij startten in 2011 op een deel van het grondgebied hobbymatig een minicamping, genaamd 'de Polmate'.

Als bijzonderheid kan nog worden vermeld dat er op het terrein van de boerderij een (ondergrondse) waterput is gevonden. De put is door Gert Gootjes weer blootgelegd en geconserveerd.

De put van ontdekking tot conservering.

De Polmate na de restauratie

EMSTERMATE ZUIGELINGENMELK

Door redactie

In het tijdschrift voor geneeskunde van 6 september 1902 vonden we een advertentie waarin zuigelingenmelk werd aan-geprezen. Deze melk werd geproduceerd door de Emstermate, een melkfabriek in Terwolde (bij Deventer zoals zo mooi in de advertentie staat).

Voor de distributie was een netwerk op-gezet met winkels onder andere in Am-sterdam en Den Haag. Verzending van de

bestellingen gingen toen ook al dagelijks vanuit Terwolde door het gehele land. Be-denkend, dat babymelk nu ook nog een veel gevraagd product is tot in China toe, had men het toen al goed geregeld.

**Doorn & Van der Haar
Computers**

- Verkoop - Cloud
- Reparatie - Onderhoud
- Telefonie - Netwerken

0578-575856
info@doornvanderhaar.nl

KAMPEREN BIJ DE BOER

camping de Polmate

Melkleenweg 4 Terwolde
info@campingdepolmate.nl www.campingdepolmate.nl

Ontdekkend op weg

Wij gidsen in het wisselende stroomgebied van de IJssel met dijkhuizen, landgoederen, kaste-
len en vroegere ontginningen van landbouw en veeteelt. Wij laten Veluwe, Salland en delen van
de Gelderse Achterhoek zien in ieder jaargetijde en vertellen de verhalen en sagen die in deze
gebieden de ronde doen.

Ieder jaargetijde maakt de streek net weer anders. Ontdekken we nieuwe plekken en
vergezichten. Boerderijen met lanterkams te kust en te keur. Verhalen van bijzondere
momenten, personen en gevechten om bezit. Dat is wat Veluwe, Salland en Gelderse Achter-
hoek u bieden, eeuwen van grootte waarde voor streek en mens.

"De gids stapt bij u in en neemt de tijd om tijdens de
ronddrit te vertellen over omgeving en mens."

Een toer duurt maximaal 2 uur.

E info@zedwell.nl T 06 - 53 67 85 62

www.zedwell.nl

EEN AKTE OVER OUDERENZORG IN 1800

Door Henk Karrenbeld

In ons archief hebben wij over de periode 1600 – 1850 samenvattingen van zogenaamde protocollen van bezwaar (tot 1811) en notariële akten. Deze samenvattingen komen uit een archief van de heer Jan Vredenberg. Jan Vredenberg werd op 11 februari 1903 in Terwolde geboren en was onder andere schoolmeester in Haaksbergen. Hij was een veelzijdig man op historisch, taalkundig en volkskundig gebied, met als liefhebberij de streek waar hij was geboren, het IJsselgebied bij Deventer. Hij is op 21 augustus 1980 in Enschede overleden. Begin 2000 heeft onze vrijwilliger Jan Groenberg de samenvattingen van Vredenberg in een toegankelijke index ondergebracht. Naast veel informatie over de historische boerderijen en de personen die er toen leefden, met name in Terwolde, Nijbroek en Twello, is er ook andere interessante informatie aanwezig. Zo is er een notariële akte uit 1813 over de ouderenzorg in die tijd, waarvan wij u de inhoud niet willen onthouden.

DE AKTE

TERWOLDE, 2 NOVEMBER 1813

Contract van verpleging en inwoning tussen Woutertjen van Westreenen, douairière (comparante) en Arend Wichers, (comparant) broodbakker in Terwolde. (Mevrouw van Westreenen is op dat moment de weduwe van Hendrik Jan(sen) de Wilde, bij leven Rigter van Terwolde in het Ambt Voorst. (comparant(e) is hij/zij die voor een notaris verschijnt.) red.

1. Comparante zal bij comparant voor zijn rekening een behoorlijk en ordentelijk middag- en avondeten genieten, overeenkomstig haar stand, op dezelfde wijze het ontbijt, thee voor haar eigen rekening en 's middags en 's avonds thee voor rekening van comparant.

2. Comparante krijgt het vrije gebruik van de kamer, die thans door comparant wordt bewoond. Ook mag zij bij comparant in de keuken, aan de haard zitten, als haar dat goed dunkt.

3. Comparante zal zich van haar eigen bed voorzien, alsmede linnengoed en meubels in de kamer naar eigen goedvinden. Ook mag ze in de kamer een kagchel plaatsen.

4. Voor comparante's rekening is het vuur in de kamer, maar het licht en het vuur in de stoof in de kamer en op de haard, voor zover ze nodig heeft, wordt door comparant geleverd.

5. Comparant moet comparante goede en vrije bediening verschaffen, ook als ze bedlegerig is.

6. Comparant moet theewater leveren, in en buiten de kamer, alsmede warm water in de waterflesch, zoveel ze nodig denkt te hebben.

7. Duur van het contract 1 jaar, vanaf 15 november aanstaande.

8. Comparante betaalt hiervoor 120 gulden in twee termijnen, respectievelijk op 15 mei en 15 november, elk 60 gulden.

Getuigen : Warner Jan(sen) de Wilde, apothecar, Serris Keijzer, schoolonderwijzer en Wolter Gerrits, kleermaker.

Was getekend : Notaris Mr. Ph.P. Everts.

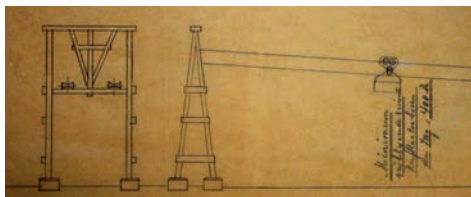
HET LUCHTSPOOR VAN TERWOLDE

Door Bertus ten Bosch

Terwolde kende vroeger twee steenfabrieken: De Scherpenhof en De Vooruitgang. De klei voor de Scherpenhof werd met een treintje met lorry's aangevoerd uit Welsum.

En die voor de Vooruitgang kwam uit de Meintjes, tussen Terwolde en Nijbroek. In het begin ging dat kleitransport met paard en wagen. Maar die aanvoer duurde veel te lang. Vandaar de aanleg van het treintje voor de Scherpenhof. De Vooruitgang zocht de oplossing in een luchtspoor.

De stoom-waalsteenfabriek De Vooruitgang werd in 1898 gesticht door J. H. Kolkert. In of voor 1906 werd De Vooruitgang een NV, met dhr. Kolkert als directeur. Deze hield kantoor in Deventer. In 1906 beschikte de NV maar liefst over vijf veldovens, waarvan er drie overkapt waren. Bijzonder voor die tijd waren de kunstmatige drooginrichtingen, waar een

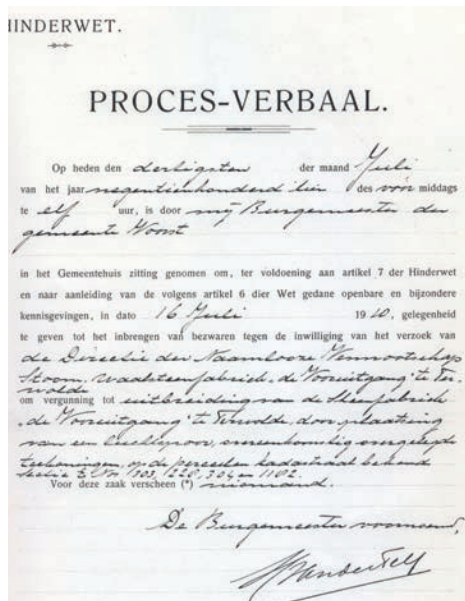
groot deel van de vormelingen gedroogd werd. Uit hinderwetvergunningen van de gemeente Voorst blijkt dat er in 1910 sprake is van zowel Hollandse veldovens als kamerovens. Vanaf 1917 is er geïnvesteerd in de fabricage van rode dakpannen, bijvoorbeeld het oprichten van een gebouwtje met een wals en drie personen in 1917, het bouwen van een oven voor het stoken van dakpannen en draineerbuizen op de plaats van twee overkapt Hollandse veldovens in 1918 en het bouwen van een kunstmatige drooginrichting in 1922. De dakpannenproductie werd in 1938 beëindigd.

Ondertussen maakte De Vooruitgang deel uit van de Overijsselse Steenfabrieken.

In 1910 vroeg De Vooruitgang vergunning voor een kabelbaan (men gebruikte de term luchtspoor) tussen de Meintjes en de steenfabriek. In die aanvraag wordt niet uitgelegd waarom er niet gewoon een smalspoor zou worden aangelegd. In elk geval kon men met een kabelbaan de binnendijkse Molenweg makkelijk passeren en waren er geen opritten nodig bij de IJsseldijk, (hier Bandijk geheten) en de fabriek, (om de klei boven de mengmachines te brengen). Ook vormde de kabelbaan een kaarsrechte lijn, hetgeen voor smalspoor niet mogelijk zou zijn geweest. De lengte van de kabelbaan was 900 meter, de draagjukken hadden een onderlinge afstand van 90 meter en de bakken bleven minstens 4 meter vrij van de grond. Met deze summiere gegevens moesten

B&W van de gemeente Voorst het maar doen. In het kader van de Hinderwet konden op 16 juli 1910 bezwaren bij de Burgemeester worden ingebracht. Er verscheen niemand. B&W verleenden de vergunning onder voorwaarde dat de kabelbaan voor 16 februari 1911 klaar was. De kabelbaan werd aangelegd door de firma Bleichert uit Leipzig.

Al in 1897, het jaar van de oprichting, kocht De Vooruitgang percelen in de Meintjes. Volgens een adres aan de gemeente uit 1914 zou De Vooruitgang in de Meintjes een excavateur (graafmachine)

Boven: Procesverbaal van de hinderwetzitting op 30 juli 1910, voorgezeten door de burgemeester van de gemeente Voorst, waarbij belanghebbenden bezwaren konden aangeven tegen het op te richten luchtspoor. Het verbaal kon kort zijn: er kwam niemand die bezwaren kenbaar wilde maken.

Op deze stafkaart uit 1942 staat het luchtspoor (Aerial cableway) in de linker bovenhoek onder 'polder' als stippellijn ingetekend.

gaan gebruiken met een motor van 15 pk. De klei zou naar het station van het luchtspoor worden gebracht in wagens loopend op rails met een locomotiefje van 24 pk. In 1915 vroeg De Vooruitgang vergunning tot uitbreiding van hare kleigraverij door het plaatsen van een centrifugaalpomp met electromotor van 18 pk.

Bij de fabriek maakte de kabelbaan een haakse bocht en eindigde in het overdakte luchtspoor-station, dat 19 meter lang was en waarvan de vloer 3.30 meter boven de grond lag. Vanaf dit luchtspoorstation kon de klei in de lager gelegen mengmachine gekiept worden.

Maar de productie werd opgevoerd en de capaciteit van de kabelbaan was te laag.

In 1958 werd de kabelbaan afgebroken en de klei werd nu vervoerd door vrachtwagens (militaire vrachtwagens uit de dump).

Dat heeft geduurd tot 1965 toen werden de steenfabrieken gesloten. Het laatste wat De Vooruitgang produceerde waren straatklinkers. De Scherpenhof is nu een camping en De Vooruitgang is een betonfabriek.

Wat rest van de kabelbaan is een hoop stenen, van de fundering van de draagmasten van de kabelbaan, in een hoek van de Meintjes. En de resten van de pilaar waarop de draaischijf zat aan de IJssel.

BRONNEN:

- Gemeentearchief Voorst.
- Archief Historische Vereniging Voorst
- Eigen archief.

De betonnen restanten van wat eens de fundering was van de pilaar die de grote draaischijf ondersteunde. Dit is vlak aan de IJsseloever.

DE BEELE

Door Gerard Vrieling

HET LANDGOED

De Beele ligt even buiten de plaats Voorst aan de Rijksweg naar Zutphen.

Het landgoed heeft een lange geschiedenis. In 1448 wordt in een tijsboek al genoemd dat het goed lag in de Bylre mark buurschap Voorsterklei. De naam Beele heeft de betekenis van 'nieuw aangewassen land') Het was een spijker in handen van Zutphense elite.

De Beele in de 16e eeuw

Het goed Sinderen, dat in de buurt van De Beele lag was ook in handen van Zutphense elite. Via huwelijken en landaankopen werd het gebied uitgebreid. Vele families zijn eigenaar van De Beele geweest. Zo was in 1594 ene Herman van Meeckeren bezitter van het goed. Hij was een voor-
aanstaand ambtsjonker²) te Epe en behoorde tot de Ridderchap van de Veluwe Na hem kwamen in de 16e en 17e eeuw nog velen in het bezit van De Beele. Zo was in 1609 Schimmelpenninck van de Oye van De Poll eigenaar van De Beele.

SLOET TOT OLDHUYNS

Ongeveer honderd jaar later, in 1793 kwam De Beele in handen van de familie Sloet tot Oldhuys.³) De oorsprong van deze familietak ligt in Vollenhoven. Hier stond het stamhuis Oldhuys binnen de muren van deze stad.

Baron Sloet

De eerste eigenaar van het goed was Ludolph baron Sloet tot Oldhuys burgemeester van Zutphen. Zijn zoon Jan Adriaan Joost werd van 1811-1817 maire (burgemeester) van Voorst.

De handtekening van baron Sloet

Bij zijn overlijden in 1895 bestond de buitenplaats uit een herenhuis, koetshuis, een tuinmanswoning en erven.

Twee van zijn zoons te weten Ludolph Anne Jan Willem baron Sloet van de Beele

(Voorst 1806- Arnhem 1890) en Barthelomeus Willem Anne Elise baron Sloet tot Oldhuys. (Voorst 1807 - Zwolle 1884)

Beide zonen zaten in Elburg op Koloniaal Instituut Van Kinsbergen waar vanuit het hele land jongens uit de gegoede kringen naar school gingen. De beide broers gingen na Elburg in Utrecht rechten studeren. Ludolph heeft veel landelijke functies bekleed en Bart had veel bestuurlijke functies in de Provincie Overijssel. In 1861 werd Ludolph benoemd tot gouverneur-generaal van Nederlands-Indië.

Ludolph Anne Jan Willem erfde De Beele. Hij was gehuwd met Jacoba Maria Vischer. Zij kregen vier kinderen, waarvan de jongste zoon Ernst Wilt baron Sloet in 1905 De Beele verkocht.

ADÈLE DRORY DE PEREZ

In 1905 kocht de rijke weduwe Adèle Drory de Perez het huis via een veiling voor f 78.058 De Beele van Ernst Wilt baron Sloet. Adèle gaat met haar ongetrouwde zuster, Henriette, op De Beele wonen. Als in 1911 Henriette overlijdt voelt Adèle zich erg eenzaam op De Beele. Om de

De toegangspoort van De Beele

leegte in haar leven op te vullen geeft ze zich over aan haar grote passie en wel dra opende zij een hippomobiel centrum met Hackney-paarden. De rijke douairière, waar iedereen zo tegenop kijkt, is in werkelijkheid gewoon een paardenmeisje in hart en nieren. En op De Beele is alle ruimte om paarden te houden en te trainen. Daarvoor trekt ze Hein Diekman aan, of zoals hij officieel heet, Heimen Dieckmann. Ze zullen een kwart eeuw lang geen enkel concours van enig belang overgaan slaan. Hierbij won zij veel prijzen. Dit is gebleven tot 18 mei 1929 toen vertrok Adèle naar Wassenaar. De Beele werd onderhands verkocht aan Jhr. Bonifacius de Jonge, oud-Gouverneur-Generaal in Ned. Indië, en zijn echtgenote. Met dien verstande dat Adèle er niet meteen uithoef-

de. ze blijft nog een paar jaar op De Beele wonen tot ze in 1930 De Beele verlaat. Ze verhuist naar Huize Heidehorst aan de Teylingerhorstlaan 2 in Wassenaar. Daar woont ze pal naast haar laatste en dichtstbijzijnde familie: twee weduwes, nichten Sloet van Oldruitenborgh. Ze overlijdt er op 1 maart 1933 op 81-jarige leeftijd.

De Beele heeft toen een aantal jaren leeg gestaan tot jhr. Bonifacius de Jonge er nog tot 1942 heeft gewoond. Daarmee kwam er voorgoed een eind aan de particuliere bewoning. In 1942 werd De Beele door de bezetters gevorderd om er een kindertehuis van te maken.

De bestemming van De Beele werd vanaf nu voorgoed gericht op de zorg voor kwetsbare groepen in onze samenleving. (zie daarvoor het verhaal bij de Oude Ansicht op bladzijde 42) In 1971 werd De Beele afgebroken en vervangen door nieuwe gebouwen. Het enige dat is overgebleven is de fraaie toegangspoort, de fundering en kelders onder het nieuwe

hoofdgebouw en de imposante notenboom.

BRONNEN

- Onder den clockenslagh, Mr. J.H. Hermesen
- Biografisch woordenboek van Gelderland
- Baron op klompen - 'Baron Bartholomeus Sloet van Oldhuys' door Wim Coster

VOETNOTEN

- 1 D.Otten: Veldnamen en Boerderijnamen in de gemeente Voorst
- 2 Ambtsjonker: Van oorsprong een boer die wegens bewezen diensten gedaan aan zijn leenheer landerijen in bezit kreeg.
- 3 Familie Sloet tot Oldhuys in Kroniek 2010- 32e jrg.
- 4 De dappere dame op De Beele in Kroniek 2019 nummer 2

Huize De Beele:
Het landgoed is
kaal nadat alle
houtopstanden
zijn gekapt door
de bezetter

STEENFABRIEK DE SCHERPENHOF

Door Henri Th. M. Burgers

INLEIDING

Over de geschiedenis van steenfabriek De Scherpenhof is in het verleden gepubliceerd door o.a. Jan Lubberts en Eric Giesbers. De auteurs hadden destijds geen toegang tot het krantenarchief van Delpher.nl., waarin veel te vinden is over de steenindustrie. Daarom heb ik aan de hand van de in dat archief gevonden berichten en advertenties en de in die advertenties aangekondigde openbare verkopen de geschiedenis van de fabrieken in de omgeving van Deventer herschreven.

HET BEGIN

De Boerderij Scherpenhof 1) stond binnendijs bij Terwolde. Steenfabriek De Scherpenhof lag net aan de andere kant van de IJsseldijk nabij kilometerpaal 954 iets ten noorden van steenfabriek De Vooruitgang. De Nederlandsche Staatscourant bericht op 6 februari 1855 dat mr. Christiaan Slichtenbree, griffier bij de Rechtbank, mr. Jan Lemker Slichtenbree, griffier bij het Kan-

tongerecht, en Anna Maria Slichtenbree, zonder beroep, allen wonende te Deventer, een vennootschap onder firma zijn aangegaan, genaamd Gebroeders Slichtenbree, “tot oprigting en uitoefening eener Steenbakkerij en het drijven van Handel in Steenen”. Anna Maria Slichtenbree is commanditaire vennote en de beide broers zijn de besturende vennoten. De vennootschap is aangegaan voor onbepaalde tijd, beginnende 1 januari 1855.

Er worden twee kleine veldovens ter plekke gebouwd om stenen te maken voor de bouw van de grote steenoven. De fabriek begon te produceren in 1855 met een personeelsbestand van 32 arbeiders: 18 mannen, 4 vrouwen en 10 jongens 2).

De familie Slichtenbree bezat veel gronden in de uiterwaarden bij Terwolde, hetgeen blijkt uit de jaarlijkse advertenties in de kranten van openbare verkopen van gras en verpachtingen, onder meer de Kleine en Groote Koeweerd, Twijgweerd,

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello

T: 0571-27 15 09

E: info@evennaaroonk.nl

* * Bij geregistreerde en ter Griffie van de Arrondissements-regtbank te Deventer ingeschreven Acte, is tusschen mr. *Christiaan Slichtenbree*, Griffier bij de Regtbank, mr. *Joan Lemker Slichtenbree*, Griffier bij het Kantongerecht, en *Anna Margaretha Slichtenbree*, zonder beroep, allen wonende te Deventer, aangegaan eene Vennootschap tot oprigting en uitoefening eener Steenbakkerij en het drijven van Handel in Steenen, en zulks wat de derde Vennootte betreft bij wijze van geldschieting, en ten aanzien der twee eersten onder de Firma van *Gebroeders Slichtenbree*.

Dezelve zal gevestigd zijn te Deventer en wordt voor een onbepaalden tijd, beginnende met 1°. Januarij 1855, aangegaan. Elk der beide eerste Vennooten is bevoegd ten name der Firma te handelen en te teekenen. Tot opnemng van kapitalen echter is de naamteekening van alle Vennooten noodig.

en Lage Weerd op Scherpenhof te Terwolde 3).

Zoals uit de oprichtingsadvertentie valt op te maken waren de Van Slichtenbrees geen steenbakkers. We zien dat in 1855 steenbakker Wilhelmus Burgers, geboren in 1794 te Gendt in de Overbetuwe, verhuist naar de gemeente Voorst, waar hij komt te werken en wonen op steenfabriek De Scherpenhof. Hij krijgt als steenbaas de leiding over de fabriek.

Wilhelmus Burgers, zoon van steenbakker Johannes Burgers (1750 - 1835), blijft tot 1872 steenbaas en verhuist dan, 78 jaar oud, naar Olst, waar hij in 1880 overlijdt. Uit onderstaande advertentie in de Arnheemsche Courant van 24 februari 1872 zou men kunnen opmaken dat de fabriek

in 1872 werd gesloten en uitverkoop hield, hetgeen waarschijnlijk ook het geval was, omdat in en na 1872 er geen andere advertenties of berichten zijn verschenen over steenbakkerij Scherpenhof. Wel verschenen jaarlijks veel berichten over verpachtingen, verkoop van gras, de verkoop van bomen op "Scherpenhof" door mr. J.L. Slichtenbree en na zijn overlijden door de familie Cambier.

In oktober 1899 worden in opdracht van de familieleden Cambier, erfgenamen van de heer mr. Joan Lemker Slichtenbree, acht percelen wei- en bouwland (dus geen steenovens) onder Scherpenhof te Terwolde, samen groot 23.27.70 Hectare, geveild.

De heer Willem Jacob Kolkert, steenfabrikant wonende te Deventer, biedt mee op enkele percelen, maar bij de toeslag op 26 oktober 1899 blijkt de koper te zijn de heer Berend Jan Stegeman, junior, steenfabrikant, wonende te Deventer. Hij heeft de massa van de acht percelen voor f 82.800 gekocht namens de Naamlooze Vennootschap Overijsselsche Steenfabrie-

UIT DE HAND TE KOOP:

Het vollelig **MATERIEEL** voor drie Tafels, benoodigd op eene *Steenfabriek*, als **KLEIKARREN, HAAMTUIGEN, TAFELS, KRUIWAGENS, MATTEN** enz.

Te zien en te bevragen bij **W. BURGERS**, Steenbaas op *Scherpenhof* te Terwolde onder Voorst.

Mr. H. H. EVERTS.

Notaris te Twello, bericht, dat de **UTTER-WAARDEN**, ter grootte van ongeveer **23.27.70 HA.**, onder Scherpenhof te Terwolde, bij inzet en hoogen zijn gebracht op, als: perc. 1 f 18,000, perc. 2 f 10,000, perc. 3 f 8000, perc. 4 f 8000, perc. 5 f 6000, perc. 6 f 4500, perc. 7 f 2500 en perc. 8 f 20,000. Samen op f 69,000 en dat de toeslag bepaald blijft op Donderdag 26 October 1899, des voormiddags om half twaalf uur, in het Logement **VAN ENTER**, te Twello.

ken. Uit de veilingvoorwaarden kan men opmaken dat men reeds rekening hield met het aftichelen van de grond en dat deze percelen grenzen aan de steenfabriek "De Vooruitgang" van Kolkert en Hartgerink. De aanvaarding van de gronden is 15 februari 1900.

De N.V. Overijsselsche Steenfabrieken was op 19 december 1895 opgericht door Berend Jan Stegeman jr., Hendrikus Johannes Schoemaker, Johannes Bernardus, Gerhardus Bernardus- en Hermanus Theodorus Poppe en exploiteerde reeds de steenfabrieken Petra in Deventer, Klaar-

2 Timmerman-Machinisten

gevraagd door de Overijsselsche Steenfabrieken, Linden 4, Deventer, voor de Steenfabriek „Hengforden“, onder Olst, en voor de op te richten Steenfabriek „Scherpenhof“, onder Terwolde.

water te Oldebroek en Oldeneel te Zwollerkerspel.

De nieuwe eigenaar vraagt in 1900 voor de bouw van de op te richten steenfabriek twee timmerman-machinisten. Met "op te richten steenfabriek" werd bedoeld de bouw van een ringoven 4), zoals hieronder is te zien.

De steenfabriek heeft van 1910 tot 1914

Deventer, 29 Oct. Heden morgen werd publiek aanbesteed, het graven van een haven en kanaal en ophoogen van een oventerrein op de steenfabriek „Scherpenhof“. Ingeschreven werd door T. ten Zijthoff en Zoon alhier f 7300, W. J. van der Have, Terwolde f 7500, T. ter Winden, Arnhem f 7500, A. Bron, Diepenveen f 7600, J. T. Stuij, Apeldoorn f 7650 en M. Nieuwenhuis Voorst, f 8735.

Ook werden na een openbare aanbesteding in oktober 1900 een haven en een kanaal gegraven en het oventerrein opgehoogd.

Bovendien werd in 1900 een nieuwe bazenwoning gebouwd "en wel op een hoogte, hooger dan de bekende hoogste stand van den IJssel. Zoo zou men het minste last van het water hebben.

En thans heeft water zulk een stand bereikt, dat men niet dan moeilijk van en naar het huis kan komen."5).

niet gewerkt?). Eind 1913 werd nieuw personeel gevraagd ("Kruiersgezinnen met opzetters") waarvoor nieuwe woningen bij de fabriek beschikbaar waren. De kinderen konden de te drogen stenen opsnijden ⁶⁾

Kruiersgezinnen met opzetters
gevraagd op de Steenfabriek „Scherpenhof” te Terwolde bij Deventer.
Nieuwe woningen bij de fabriek beschikbaar.

en de vrouwen moesten de geologische stenen opzetten ⁸⁾. De mannen deden het zware werk, klei uitgraven, mengen, vormen, in- en uitkruien van de stenen.⁹⁾

Jaarlijks, aan het einde van de campagne eind september/begin oktober werden zogenaamde "Lithauer ponnies" op de veemarkt verkocht. Na de invoering van locomotieven komen die advertenties niet meer voor in de dagbladen.¹⁰⁾

Heden Vrijdag, 'smiddags 12 uur, op de Veemarkt, verkoop van 14 jonge Lithauer Ponnies, afkomstig van de steenfabrieken „Oldeneel”, „Klaarwater” en „Scherpenhof”.
VAN OORSCHOT & DANNENBERG.

organisaties dat de werkgevers in de steenfabrieken een c.a.o. met een loonsverhoging van 10% zouden tekenen, hetgeen werd geweigerd, waarop een algemene staking uitbrak op o.a. De Scherpenhof. De staking stond onder leiding van de Nederlandsche Vereeniging van Fabrieksarbeiders en slechts enkele ongeorganiseerden staakten niet. De Nieuw Apeldoornsche Courant bericht op 23 juni 1925 dat alle ar-

beiders op De Scherpenhof onder de oude voorwaarden het werk hebben hervat.

Op 9 februari 1931 vond een dodelijk ongeluk plaats toen een arbeider bij het uitkruien van de oven onder vallend gesteente van een gewelf werd bedolven.

In de crisisjaren heeft de fabriek, als zoveel andere, stilgelegen: De Tijd meldt op 1 maart 1933 dat de fabriek te Terwolde voorlopig stopgezet wordt en alle arbeiders op enkelen na worden ontslagen. De Standaard bericht op 18 juni 1934 dat de directie van de N.V. Overijsselsche Steenfabrieken alle arbeiders heeft ontslagen. Het Nieuwsblad van het Noorden bericht op 29 november 1939 onder het kopje "Het hoge water in onze rivieren" dat de steenfabriek Scherpenhof bijna geheel is ondergelopen. Een dergelijke overstroming betekende dat de nog niet gebakken stenen, die in de periode van april tot oktober werden gevormd en gedroogd, verloren gingen.

De Scherpenhof produceerde waalformaat stenen. De klei werd van 1933 tot na 1963 in Welsum uitgegraven, waardoor aldaar de hank "De Winneweerden" is ontstaan. Zij werd met een drie kilometer lange smalspoorlijn naar de fabriek vervoerd ¹¹⁾.

De fabriek beschikte in 1966 over een kunstmatige drooginrichting, een volautomatische Aberson vormbakpers met een jaarcapaciteit van 15 miljoen stenen. Ook het inzetten en uithalen was geheel gemechaniseerd ¹²⁾.

Op 11 mei 1965 participeert de Groninger Georgius Bernardus Gerner nog voor f. 100.000 in het kapitaal van de N.V. Overijsselsche Steenfabrieken. Deze kapitaalversterking en mechanisatie waren kennelijk niet voldoende om de fabriek voor ondergang te behoeden.

Op 28 juni 1966 wordt door de Arrondissementsrechtbank te Zutphen aan de N.V. Overijsselsche Steenfabrieken voorlopige surseance van betaling verleend.

Trouw bericht op 2 juli 1966 onder de kop "Steenfabrieken in Overijssel dicht: 100 man op straat. Personeel, maar ook bonden verrast", dat De Scherpenhof, De Vooruitgang en Hengforden worden gesloten. De Tijd meldt op 21 oktober 1966 dat de achteruitgang van de woningbouw fnuikend is geweest voor de steenfabrieken. Op 10 november 1966 wordt de N.V. Overijsselsche Steenfabrieken in staat van faillissement verklaard.

Notaris Fischer te Deventer kondigt in advertenties aan dat op 15 november 1966

en op 29 november d.a.v. voor de N.V. Overijsselsche Steenfabrieken zullen worden verkocht steenfabriek Hengforden te Olst, De Vooruitgang en De Scherpenhof te Terwolde met 18 woningen aan en nabij de bandijk te Terwolde, totaal groot 59,5 ha. De bonden probeerden nog de fabriek een tijdje open te houden om de gedroogde stenen te bakken en om daarmee de lonen te betalen, maar de bewindvoerders en de bank zetten de openbare verkoop door. Na 111 jaren sluit de fabriek om nooit meer heropend te worden

Het faillissement eindigt op 22 november 1972 door het verbindend worden van de slotuitdelingslijst.

Op het terrein van De Scherpenhof zijn thans de gelijknamige camping en een café-restaurant in de ringoven gevestigd.

BRONNEN:

De foto's van de krantenadvertenties komen uit het online archief van Delpher

NOTEN

- 1 De naam bestond al vóór 1500; zie het "Verslag van het onderzoek naar de herkomst en betekenis van de boerderijnamen in de gemeente Voorst" door Dirk Otten op internet.
- 2 Jan Lubberts in "De geschiedenis van Terwolde" in de Kroniek Oudheidkundige Kring Voorst "Steenfabriek de Scherpenhof". Anderen melden dat de Slichtenbrees De Vooruitgang hebben opgericht, hetgeen niet correct is.
- 3 Advertenties o.m. Apeldoornsche Courant 11 april 1874 en 18 augustus 1883 online op Delpher.nl
- 4 Advertentie in het Nieuws van de Dag van 3 februari 1900 op Delpher.nl .Foto Historische Vereniging Voorst
- 5 Apeldoornsche Courant van 21 maart 1914 online op Delpher.nl.

VEILING

NOTARIS Mr. W. F. J. FISCHER, Gibsonstraat 35 te Deventer (telef. 05700-12103) is voornemens op **dinsdag 13 november a.s.** bij inzet en op **dinsdag 29 november a.s.** bij toeslag in de foyer van de Schouwburg aan het Grote Kerkhof 1 te Deventer, telkens des middags om 2.00 uur

PUBIEK TE VERKOPEN

de steenfabrieken met bijbehorende installaties, woonhuizen en landerijen van de naamloze vennootschap **„N.V. Overijsselsche Steenfabrieken“** te Deventer, bestaande uit:

De Steenfabriek „Hengforden“
met dubbel-woonhuis, fabrieksterrein, erf en omliggende en in de nabijheid gelegen weilanden, alsmede vijf woningen aan de Kietterstraat te Olst, totaal groot plm. 35 ha.

De Steenfabrieken „Scherpenhof“ en „Vooruitgang“
met fabrieksterrein en erf, omliggende en in de nabijheid gelegen weilanden, alsmede achttien woningen aan en nabij de Bandijk te Terwolde, totaal groot plm. 59½ ha.

- 6 Advertentie in de Zutphensche Courant van 30 oktober 1900 op Delpher.nl
- 7 Eric Giesbers in "Steenfabrieken in Deventer en omgeving".
- 8 Wanneer de stenen uit hun vorm waren neergeslagen om te drogen, werden ze na een paar dagen opgesneden, dit is gekanteld, om ook de onderkant van de steen te laten drogen. Nadat de stenen voldoende gedroogd waren, werden ze door de vrouwen opgezet, d.w.z. overgebracht naar de haaghuizen om te worden bewaard tot dat ze de oven in gingen.
- 9 Advertentie in de Zutphensche Courant van 31 december 1918 op Delpher.nl
- 10 Advertentie in de Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant van 28 september 1906 op Delpher.nl
- 11 Zie voetnoot 2 en www.industriespoor.nl/steenfabriekDeVooruitgangEnDeScherpenhof.thm en Herinner je Deventer Stenen Tijdperk langs de IJssel.
- 12 [nl-nl.facebook.com/HerinnerJeDeventer/posts](https://www.facebook.com/HerinnerJeDeventer/posts)

Uitsnede uit de folder van de huidige restaurant en camping de Scherpenhof met terras, restaurant en de zaal in de vroegere ringoven.

'T IS JE WERK GEWEEST, JE LEVEN, JE BENT ERMEE OPGEGROEID

Door Elsbeth Volker

Samenvatting Ineke van der Vegte van Asselt

Wie tijdens het 200-jarig jubileum van de gemeente Voorst heeft meegedaan aan de fietstochten, is misschien ook aan de Leemsteeg in Wilp Achterhoek bij Otto Bluemink op bezoek geweest in zijn boerderij. Hij heeft veel mensen gastvrij ontvangen tijdens die dagen en zijn boerderij laten zien.

Menigeen zal gedacht hebben, het lijkt hier alsof de tijd heeft stil gestaan

Het navolgende verhaal is een korte samenvatting van het boekje 'Altijd dezelfde gebleven' dat in 2020 is verschenen. Zie foto hieronder.

HET LEVEN OP DE BELT

Al zijn hele leven woont Otto Bluemink (1932) op boerderij De Belt.

De boerderij is gebouwd in 1923, een hallenhuis met deel, opkamer en ook het bakhuis, waar ze in de zomer woonden, ontbrak niet. Met oude stenen van het in elkaar geschoten landhuis Het Schol (aan de Wilpse dijk), werd het bakhuis na de oorlog uitgebouwd. Het interieur is weinig veranderd al die jaren, er is veel bewaard gebleven. De schuren en kippenhokken staan er nog net zo bij als 50 jaar geleden. De boerderij is niet echt oud maar misschien wel de laatste in zijn soort.

Op de deel met dichtgetimmerde hildes, zaten vroeger kippen, daar is nu nog het luik van de knechtenkamer te zien. Daar waar nu slaapkamers zijn, was vroeger de hooizolder, je keek toen zo tegen de ribben en planken aan, er waren geen plafonds. De bedsteden in de middelste, mooie, kamer zitten er nog steeds. In de keuken stond een houtkachel die werd met hout en ook met antraciet gestookt. Het gas kwam in de jaren 70. Er stond een grote tafel waar ze aan zaten te eten met zes man, ieder had een vaste plaats.

DE VADER VAN OTTO

De vader van Otto heeft nog meegeholpen met eek kloppen. In mei als de saps-

tromen van de bomen op gang waren gekomen, werd het sap uit de bast van de eikenbomen getrokken. Dat sap werd gebruikt door leerlooierijen. Op de naburige boerderij de Holthoeve, waar de vader van Otto's opa al woonde, was men gespecialiseerd in eiken akkermaalshout om eek te winnen. Ze behandelden de bossen bijna als een akker. De dunne takken werden gekapt en tot een takkenbos geknoopt die gingen naar de bakker en naar Deventer koek van Coldewey. Otto's vader kon heel handig een dunne tak om de takkenbossen heen knopen. Bij Otto brak de tak altijd. De mooie knuppels, de stammen, gingen per schip naar Amsterdam naar de grote herenhuizen en werden daar als brandstof gebruikt. De stobben liet men zitten en als die dood waren gegaan dan pootten ze er een nieuw plantje in.

Otto's vader ging op vrijdag altijd naar de markt om eieren te verkopen. Op donderdagavond werden die al opgehaald door een vrachtrijder.

Van hieruit ging men altijd naar de markt in Deventer, later kwam pas de markt in Apeldoorn.

De boerderij in de jaren zestig

HET LAND

Achter de huidige plaats van de boerderij stond vroeger de eerste boerderij De Belt. Otto's vader heeft die oude boerderij nog meegemaakt.

In 1897 kocht de opa van Otto de boerderij van Koers, een klompenmaker uit Apeldoorn. In de akte staat beschreven: boerderij De Belt gelegen tussen de Leigraaf en de Grote wetering. De wegen hadden toen nog geen naam!

De Belt ligt op een kamp, die stroomt nooit onder. "We zitten hier 5 m boven N.A.P." vertelde Otto. "De Leemsteeg stond vol water in de winter. Het water van de IJssel stroomde tot hier. De schuren stonden blank. De sloten waren te klein, het water liep zo het land op. Je kon geen wintergewassen verbouwen. Het eerste gemaal in Terwolde kon het water niet aan, dat veranderde pas in de jaren 50.

Oorspronkelijk was het hier een moerasachtig gebied dat werd ontgonnen door greppels te graven. De grond werd op dijkes, rabatten genoemd, gelegd en daar werden bomen op geplant.

De bossen zijn daar verdwenen in de Eerste Wereldoorlog. Men had het hout nodig, er was gebrek aan brandstof, eten en drinken. De stobben werden goed verkocht. De boeren wilden de grond wel hebben om voedsel op te verbouwen."

GEMENGD BEDRIJF

De Belt was een gemengd bedrijf, net als alle anderen boerderijen in de omgeving. In het begin waren er zes of zeven koeien, later maximaal acht of negen koeien.

Er was toen nog geen melkfabriek en opoe

karnde zelf de melk. De karnemelk ging naar de varkens en kalveren, de boter ging naar de markt.

OTTO VERTELT

“Mijn vader was nogal ‘een kippenkerel’. Eerst waren er kippen alleen voor eigen gebruik, maar later timmerde hij kippenhokken en gingen de eieren naar de markt in Deventer.

Er werd rogge, haver en voederbieten verbouwd. En een beetje aardappelen waren voor eigen gebruik. De voederbieten werden met een handmachiepje gepoot en later op de knieën gedund. Aardappels poten ging ook met de hand, één voor één in een gaatje. Later met schoffel en de hak erdoorheen om het onkruid eronder te houden. Noorderlingen was een gewild soort ras in die tijd.

De mannen sneden het graan, de vrouwen, de bindsters, paktten een zeel (bosje graan) en deden dat om een bos graan heen. Dat werd in schoven, garven zeggen ze hier, tegen elkaar gezet. Het bleef een week staan om te drogen dan ging het de barg in. In de winter kwam de loonwerker met de dorsmachine. Buren en familie hielpen mee en wij hielpen dan de buren weer: allemaal met elkaar, dat was gewoon.

De rogge werd gedorst met een hekelmolen. Later kregen we ook nog een kafmolen om het kaf van het koren te scheiden. Het stro ging op het dak van de hooibergen. Dat was lichter dan riet en goedkoper. Het dak moest iedere keer de hoogte in. Eerst werd dat met een boom gedaan, later met een kabel. De kap ging 8 jaar mee en moest dan weer vernieuwd wor-

den. Het werk werd door rietdekker Harleman gedaan. Kempink de dorpstimmerman kwam langs om de latten te maken. Hij timmerde later ook de kamers boven. De meeste koeien gingen naar de markt, er werden er twee per jaar geslacht door Scheerder uit Klarenbeek. Het vlees ging in een grote houten kuip met zout. Alles werd gegeten behalve de dikke darm die was te dik om worst van te maken. Sommige mensen maakten daar meelworst, een soort balkenbrij van. Mijn opoe deed het meeste werk in huis. Mijn moeder ging mee melken, de varkens voeren, de kalveren verzorgen, de melkbussen wassen die smerig terugkwamen van de melkfabriek. Dat was vroeger vrouwenwerk. De moestuin aan de zijkant van het huis deden mijn opoe en moeder, vader deed het spitten.

Alles werd ingemaakt, in het zout gezet in grote Keulse potten. Later werd er geweekt in glazen potten. Wittebrood was een luxe, wij aten roggebrood. Een borrel, jenever, dronk je alleen met verjaardagen. Televisie is er ook nog niet zo lang. Riool hebben we nog maar 10 jaar.

Vakantie? Hij is nooit op vakantie geweest en heeft er ook geen behoefte aan gehad. Hij is alleen een keer op schoolreisje naar Deventer geweest in de oorlog.”

LEVEN IN EN ROND WILP ACHTERHOEK

Otto: "Vroeger kwamen de bakker en de kruidenier langs bij de boerderijen. Harrie Bouwmeester, de kruidenier, kwam de ene dag het boodschappenboekje ophalen en de volgende dag de boodschappen brengen. We brachten ons eigen rog-

Rijwielzaak en Kruidenierswaren. Achterhoek Wilp

gezaad naar Bosgoed en later kon je dan weer brood ophalen, je betaalde alleen voor het bakken. Harmsen, de stoelenmaker aan de Zwarte Kolkstraat, maakte ook manden. Je ging zelf naar de schoenmaker Berenschot en Elders. Bij Bongersman haalde je klompen. Uit Deventer kwamen ze met manufacturen".

De eerste fiets heeft Otto pas na de oorlog gekregen. Gijs Smit in Posterenk begon als eerste oude fietsen op te knappen en te verkopen.

De meeste kleding werd zelf gemaakt, maar een mooie feestjurk maakte Aartje Vukink. Zij had ook een garen- en knopen winkel. Als je als kleine jongen een pak no-

Het achtererf van De Belt

dig had, ging je mee naar Deventer naar de herenkleermaker Wansink aan de Grote Kerkhof.

Kleine jongens waren altijd op het land in die dagen. Zij zochten samen eieren van eenden en kieviten. Otto ging in Wilp Achterhoek naar de openbare school. Als je katholiek was, ging je naar de school in Duistervoorde. Men kwam niet bij elkaar over de vloer. Meester Broekhuis, een Achterhoeker leerde de vierde en vijfde klassers gedichten over het leven in de Achterhoek. Otto heeft die gedichten nog en het gedicht van Staring: Oogstlied. "Ik ben nooit met tegenzin naar school gegaan" vertelde hij. Alle jongens gingen vervolgens naar de landbouwschool in Twello, op de plek waar nu de Rabobank staat. De dochters van de smid en timmerman gingen als enige leerlingen naar de MULO in Apeldoorn."

Otto is een echte boer gebleven en stopte in 2001, eerst heeft hij stukken grond verhuurd, de laatste beesten verkocht en daarna de grond verkocht.

Otto: "Ik heb er nooit berouw van gehad. Ik heb altijd graag geboerd". " 't Is je werk geweest, je leven, je bent ermee opgegroeid"!

NASCHRIFT

Als voorbereiding op de fietstochten en nog enkele keren daarna heeft Elsbeth Volker met Otto Bluemink kunnen praten. Hij heeft een ijzeren geheugen en heeft veel over vroeger kunnen vertellen. Daar is het boek 'Altijd dezelfde gebleven' over verschenen. Er zijn nog exemplaren van te koop bij de Historische Vereniging Voorst.

PIETER WESSELMAN: DE DUITSE VICE-RICHTER VAN NIJBROEK

Door Hans Hermesen

Lieden die hun heil buiten de eigen landsgrenzen zoeken vormen geen exclusief verschijnsel van onze tijd. Het is een fenomeen van alle tijden. Ook de geschiedenis van Voorst kent er diverse voorbeelden van. In veel gevallen waren het ondernemende oosterburen die vanachter “*n paol*” de grens van Gelderland of Overijssel overstaken om in onze streek hun geluk te beproeven of hun ambities na te streven. Pieter Wesselman was zo’n voorbeeld. Hij was afkomstig uit het hertogdom Kleef, belandde op de Kopermolen in Klarenbeek en overleed in 1779 als vice-richter van Nijbroek.

METAALBEWERKERS

Veel immigranten uit de geschiedenis van Voorst waren van Duitse komaf. Een 18^e eeuwse voorbeeld was Pieter Wesselman. Hij werd in 1708 geboren in Goch in het hertogdom Kleef en overleed in 1779 te

Carel Frederik Wesselman, portret van Jacquin. Bron: Collectie Gemeentearchief Helmond, archief Wesselman. Hij de tweede zoon van Pieter Wesselman.

Nijbroek als vice-richter van het richterambt Nijbroek. Over zijn vroege leven is niet veel bekend, maar in de kring van zijn nazaten wordt verondersteld dat hij stamde uit een geslacht van Kleefse metaalbewerkers.

KOPERMOLEN

Op z’n 23^e vestigde Pieter Wesselman zich vanuit Culemborg in Voorst. Daar trouwde hij zes jaar later - in 1736 - met Hendrina Pluym. Zij was een dochter van de Apeldoornse kolenbrander Teunis Jansen Pluym, die kort voordien - in 1732 - een kopermolen had gesticht op de Oude of Verloren Beek in het Nijenbeker en Appense Broek onder het kerspel van Voorst. Waarschijnlijk verwierf Pieter Wesselman al spoedig een belang in deze schoonouderlijke koperslagerij. Aanvankelijk woonde hij met Hendrina Pluym in het huis bij de Kopermolen van welk bedrijf hij in 1764 - samen met Jan Richard Krepel en schoonzoon Jan Hessels - de mede-eigendom verwierf. Op de Kopermolen werden vijf van de tien kinderen geboren die Hendrina Pluym als echtgenote van Pieter Wesselman ter wereld bracht.

VICE-RICHTER IN NIJBROEK

Maar de ambities van Wesselman reikten verder dan het Klarenbeekse koperslagersbedrijf. Al in 1750 verhuisde Wesselman met zijn vrouw en zijn vijf op de

Kopermolen geboren kinderen naar Nijbroek, waar hij het ambt van vice-richter had weten te bemachtigen. Formeel was hij daar de plaatsvervanger van de eigenlijke richter van Nijbroek. In zijn tijd waren dat opeenvolgend Hendrik Frederik Schimmelpenninck van der Oye en Herbert van Westervelt. Maar deze (adellijke) beroepsbestuurders uit Zutphen resp. Harderwijk trokken zoals de meeste van hun voorgangers hoofdzakelijk de rekenen uit dit – door het Gelderse Hof vergeven – bestuursambt. De feitelijke uitvoering van het ambt lieten zij over aan plaatsvervangers: de zogenaamde stadhouders, verwalters of vice-richters. In die functie stond Pieter Wesselman van 1750 tot 1779 feitelijk aan het hoofd van het Nijbroekse college van schepenen. Tevens was hij in die hoedanigheid eerste bestuurder en rechter van het richteramts Nijbroek. Later werd hij ook nog substituut-ontvanger van de verponding te Apeldoorn, het Loo en Nijbroek.

TER INDE

Wesselman vestigde zich op het kapitale erve en goed Ter Inde aan de Nijbroekse Middendijk. Hij kocht deze historische, uit de ontginningstijd van Nijbroek daterende plaats op 19 september 1750 van de Arnhemse burgemeester dr. Jan Gaaymans. Op Ter Inde breidden Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm hun gezin uit met nog eens vijf kinderen. Mogelijk bouwde Wesselman ter plaatse een nieuw huis voor zijn grote gezin. In elk geval stond er in 1810 – zo'n dertig jaar na zijn dood – op Ter Inde “een logeabel Heerenhuis” dat was verfraaid met een waterpartij en een grote tuin. Van dit herenhuis is tegenwoordig niets meer terug te vinden. Het huis moet blijkens een sluitsteen boven de tegenwoordige deeldeur in de loop van de negentiende eeuw zijn vervangen door het boerenhuis dat in zijn laatste versie heden ten dage nog aan de Middendijk te vinden.

FRANSEBURG

De oorspronkelijke richterswoning van Nij-

Het “logeabel Heerenhuis” Ter Inde van de familie Wesselman werd in de 19e eeuw vervangen door een gelijknamig boerenhuis waarvan de laatste versie nog steeds te vinden is aan de Nijbroekse Middendijk

broek - het huis de Fransenburg aan de Monnikenweg - heeft Wesselman nimmer bewoond. Bij zijn aantreden in 1750 werd de Fransenburg bewoond door zijn ambtsvoorganger, de vice-richter Herman Wiggers. Die verwierf de oude richterswoning – in aanleg een middeleeuws spijker van het Arnhemse klooster Monnikhuizen - in 1759 in eigendom en bleef tot zijn dood in 1774 op het oude huis wonen met een nichtje.

GRONDBEZIT

Dankzij zijn belang in de Klarenbeekse kpermolen en de inkomsten uit zijn bestuursambten raakte Pieter Wesselman in goeden doen. Hij slaagde er aldus in om eigenaar te worden van circa 114 morgen grond in Nijbroek en stierf als een van de voornaamste grondbezitters in het richtersambt. Pieter Wesselman werd na zijn dood op 16 februari 1779 als vice-richter opgevolgd door zijn oudste zoon Hendrik. Deze zou de laatste vice-richter van Nijbroek zijn. De ongehuwde Hendrik Wesselman kocht in 1774 samen met zijn zuster Aleida alsnog de Fransenburg van de erfgenamen van Herman Wiggers. On-

duidelijk is of hij de oude richterswoning toen metterdaad met zijn zuster is gaan bewonen. Wel staat vast dat zij het historische gebouw kort voor 1804 hebben laten afbreken.

WESSELMAN VAN HELMOND

De tweede zoon van Pieter Wesselman was Carel Frederik (Afb. 3) . Evenals zijn oudere broer Hendrik was hij (in 1746) geboren op de Klarenbeekse kpermolen. Na het overlijden van zijn vader Pieter in 1779 nam hij het vaderlijk belang in de Kpermolen over. Carel Frederik kocht in 1782 de bijna failliete heerlijkheid Helmond en legde de grondslag van het nog steeds bloeiende geslacht Wesselman van Helmond. Zijn gelijknamige zoon werd in 1841 verheven in de Nederlandse adelstand. Diens nazaten – tevens allen nakomelingen van Pieter Wesselman, de “Duitse” vice-richter van Nijbroek – dragen dat predikaat nog steeds.

BRONNEN:

Oud-rechterlijk archief Nijbroek;
Doop-, trouw- en overlijdensregister Nijbroek;
Lidmatenboek Nijbroek;
Archief familie Wesselman van Helmond

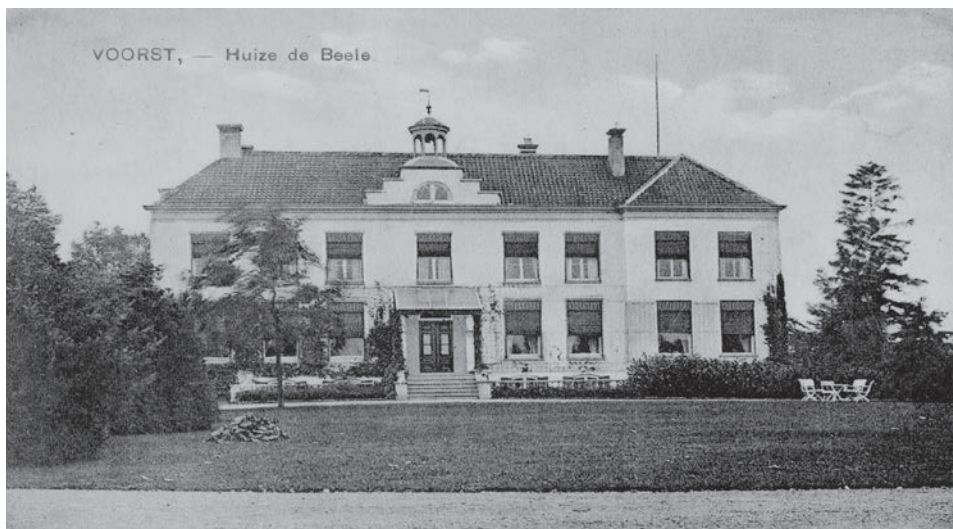

Tekening van de Fransenburg aan de monnikenweg in Nijbroek.

De oudste zoon en dochter van Pieter Wesselman waren de laatste eigenaren van de Fransenburg, die na de Reformatie diende als woning van de richter van Nijbroek.

BIJ EEN OUDE ANSICHT

Door Hanneke Haaksma

Deze ansichtkaart van Huize De Beele in Voorst is uit 1920. De Beele werd toen bewoond door de rijke weduwe Drory de Perez. Huize De Beele ontstond uit een 16e eeuwse spijker en werd voornamelijk in de 19e eeuw verbouwd tot het landhuis op de foto. Anno 2021 is De Beele een orthopedagogisch behandelcentrum voor jongeren met een licht verstandelijke beperking (12-21 jaar) en met complexe problemen en is onderdeel van Pluryn. In dit artikel zullen we vooral ingaan op de functie van De Beele als zorginstelling.

De Beele is al langer in gebruik als zorginstelling. Vanaf 1896 werd Huize De Beele gehuurd door de Vereeniging ter Bevordering van het Herstel van Drankzuchtigen en vrij snel daarna door een sanatorium

voor zenuwlijders. Tot 1905 was De Beele nog in gebruik als sanatorium. Tussen 1905 en 1942 werd de Beele weer door particulieren bewoond.

In 1942 werd de Beele aangekocht om er een tehuis voor Nederlandse en Duitse kinderen in te vestigen onder leiding van de heer Singenstreu.

Meteen na de oorlog tot 1948 werd Huize De Beele gebruikt om patiënten uit Genip te huisvesten omdat hun eigen sanatorium door oorlogshandelingen was beschadigd.

In 1948 werd De Beele voor f 117.000 aangekocht door Het Hoogeland te Beekbergen, dit was toen een christelijke vereniging tot stichting en instandhouding van

arbeidskolonies. Het Hoogeland had al een rijke zorggeschiedenis die terugging tot het einde van 19e eeuw. Toen startten zij in Beekbergen een landbouwkolonie voor zwervers en bedelaars. Nadat Het Hoogeland De Beele aankocht, werd het een instelling voor jongens met opvoedingsproblematiek.

Landhuizen waren in trek bij zorginstellingen omdat dit soort huizen de ruimte had om veel bewoners te huisvesten. Huize De Beele had 30 kamers en het terrein was 40 hectare groot. Zo had het Hooze Land in de jaren '50 van de vorige eeuw ook tijdelijk een vestiging in Huize De Poll en in Huis Voorstonden in de gemeente Brummen.

Er kwam een moment dat Huize De Bee-

le niet meer voldeed aan de moderne standaarden en het werd niet meer rendabel geacht om daarin nog te investeren. In 1971 werd Huize De Beele afgebroken om plaats te maken voor verschillende nieuwbouwpanden. Wat uiteindelijk nog resteert zijn de toegangshekken (een gemeentelijk monument) en een tuinmanswoning.

Naast de voorzieningen voor het orthopedagogisch centrum voor jongeren is nu op het terrein van De Beele ook een school voor speciaal onderwijs De Bolster gevestigd voor leerlingen van 12 tot 21 jaar (speciaal onderwijs en begeleiding in het arbeidsproces).

De vestiging De Beele van Het Hoogeland is in 2007 opgegaan in Pluryn.

Op de fundamenteën van het oude huis dat in 1971 werd afgebroken is het nieuwe stafgebouw van De Beele gebouwd. De entree zit nog op dezelfde plaats. De grote notenboom links staat al op de oude afbeelding op pagina 42 en moet dus nu ongeveer 100 jaar oud zijn.

NAMENS ALLE MEDEWERKERS VAN DE HISTORISCHE VERENIGING VOORST

GEZONDE FEESTDAGEN EN EEN MOOI 2022

HORSTINK

KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

Waarmee kunnen wij u van dienst zijn?

**De kwaliteitsbouwers
van Horstink maken het!**

| J.W. Frisostraat 15
| 7391 DJ Twello
| Tel 0571 - 27 14 83
| Fax 0571 - 27 10 36
| info@horstink-twello.nl

www.kwaliteitsbouwers.nl

kriebelZ

brasserie

Dorpsstraat 59
7396 AL Terwolde
T 0571 - 292 022
E info@brasserie-kriebelz

Met liefde kan alles...

Voorsternieuws Print&more

Printen en kopiëren, maar ook om
o.a. drukwerk te laten ontwerpen
en drukken, om boeken, liturgieën,
posters te laten maken
en om geboorte-, trouw-, en
jubileumkaarten uit te zoeken.

**Dé huis-aan-huis- krant van de
gemeente Voorst e.o.
en de praktische drukwerkwinkel
dichtbij huis onder één dak in Twello**

Stationsstraat 17, Twello
www.printandmore.nu
(0571) 27 61 91 | info@printandmore.nu

De Groot

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 323 12 61

Kwartaalblad van de Historische Vereniging Voorst

Mail redactie: kroniek@historischeverenigingvoorst.nl
Postbus 170, 7390 AD Twello

